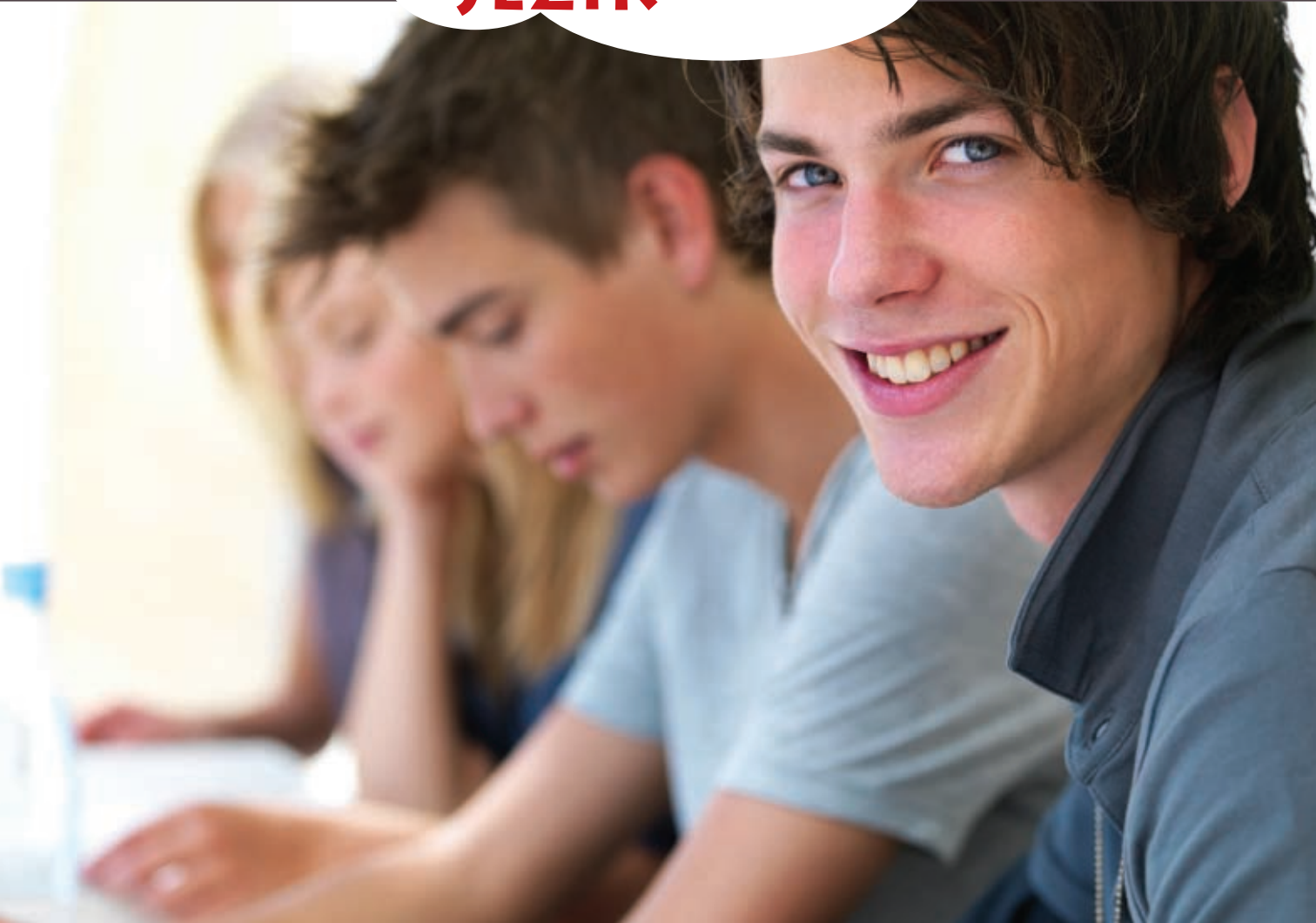

Ispitni katalog za državnu maturu
u školskoj godini 2010./2011.

HRVATSKI JEZIK

Stručna radna skupina za izradbu ispitnih materijala iz Hrvatskoga jezika:

Marina Čubrić, prof., voditeljica, Nadbiskupska klasična gimnazija, Zagreb

Mirela Barbaroša-Šikić, prof., Agencija za odgoj i obrazovanje, Zagreb

Majda Bekić-Vejzović, prof., V. gimnazija, Zagreb

Jugana Dagelić, prof., IV. gimnazija „Marko Marulić“, Split

Božica Jelaković, prof., XV. gimnazija, Zagreb

prof. dr. sc. Zrinka Jelaska, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za kroatistiku
akademik Milivoj Solar, savjetnik.

Sadržaj

Uvod	5		
1. VIŠA RAZINA ISPITA	6	2. OSNOVNA RAZINA	24
1.1. Područja ispitivanja	6	2.1. Područja ispitivanja	24
1.2. Obrazovni ishodi	6	2.2. Obrazovni ishodi	24
1.3. Struktura ispita	10	2.3. Struktura ispita	27
.....1.3.1. Pismeno izražavanje	10	.....2.3.1. Pismeno izražavanje	27
.....1.3.2. Čitanje s razumijevanjem	10	..... 2.3.2. Čitanje s razumijevanjem	28
1.4. Tehnički opis ispita	11	2.4. Tehnički opis ispita	29
.....1.4.1. Trajanje ispita	11	.....2.4.1. Trajanje ispita	29
.....1.4.2. Izgled testa i način rješavanja	11	.....2.4.2. Izgled testa i način rješavanja	29
.....1.4.3. Pribor	11	.....2.4.3. Pribor	29
1.5. Opis bodovanja	12	2.5. Opis bodovanja	30
.....1.5.1. Vrjednovanje prve ispitne cjeline	12	.....2.5.1. Vrjednovanje prve ispitne cjeline	30
.....1.5.2. Vrjednovanje druge ispitne cjeline	14	.....2.5.2. Vrjednovanje druge ispitne cjeline	33
1.6. Primjeri zadataka s detaljnim pojašnjenjem	14	2.6. Primjeri zadataka s detaljnim pojašnjenjem	33
.....1.6.1. Primjeri zadataka esejskoga tipa	14	.....2.6.1. Primjeri zadataka esejskoga tipa	33
.....1.6.2. Primjer zadatka višestrukoga izbora	22	.....2.6.2. Primjer zadatka višestrukoga izbora	40
.....1.6.3. Primjer zadatka povezivanja i sređivanja	22	.....2.6.3. Primjer zadatka povezivanja i sređivanja	41
.....1.6.4. Primjer zadatka alternativnoga izbora	23	.....2.6.4. Primjer zadatka alternativnoga izbora	42
		3. PRIPREMA ZA ISPIT	43
		3.1. Kako pisati školski esej	44
		3.2. Kako se pripremiti za drugi dio ispita	49

UVOD

Hrvatski jezik je na državnoj maturi obvezni predmet. Pristupnici mogu birati hoće li polagati Hrvatski jezik na višoj ili osnovnoj razini.

Ispitni katalog za državnu maturu iz Hrvatskoga jezika temeljni je dokument ispita kojim se jasno opisuje što će se i kako ispitivati na državnoj maturi iz ovoga predmeta na višoj i osnovnoj razini u školskoj godini 2010./2011.

Ispitni katalog sadrži sve potrebne informacije i detaljna pojašnjenja o obliku i sadržaju ispita. Njime se jasno određuje što se od pristupnika očekuje na ispitu na višoj i osnovnoj razini.

Viša razina ispita iz Hrvatskoga jezika usklađena je s nastavnim planom i programom za gimnazije¹ te oni pristupnici koji su slušali Hrvatski jezik prema ostalim nastavnim programima, ukoliko žele polagati višu razinu, trebaju proširiti stečeno znanje sadržajima gimnazijskoga nastavnoga programa rabeći dodatnu odobrenu literaturu.

Osnovna razina ispita odgovara nastavnomu planu i programu s najmanjom satnicom u četverogodišnjim strukovnim školama².

Ispitni katalog podijeljen je na dva dijela od kojih svaki opisuje jednu od navedenih razina.

Za svaku razinu priložena su ova poglavlja:

1. Područja ispitivanja
2. Obrazovni ishodi
3. Struktura ispita
4. Tehnički opis ispita
5. Opis bodovanja
6. Primjeri zadataka s detaljnim pojašnjenjem.

U prvome i drugome poglavlju čitatelj može naći odgovor na pitanje što se ispituje. U prvome su poglavlju navedena područja ispitivanja, odnosno ključna znanja i vještine iz ovoga predmeta koje se ispituju ovim ispitom.

U drugome je poglavlju, kroz konkretne opise onoga što pristupnik treba znati, razumjeti i moći učiniti, pojašnjen način na koji će se navedena znanja i vještine provjeravati.

Treće, četvrto i peto poglavlje odgovaraju na pitanje kako se ispituje, a u njima je pojašnjena struktura i oblik ispita, vrste zadataka te način provedbe i vrjednovanja pojedinih zadataka i ispitnih cjelina.

U šestome poglavlju navedeni su primjeri svih tipova zadataka s detaljnim pojašnjenjem.

Nakon pregleda razina slijedi poglavlje koje odgovara na pitanje kako se pripremiti za ispit. U tom su poglavlju savjeti, jednaki za obje razine, koji pristupnicima pomažu u pripremi ispita.

¹ Glasnik Ministarstva kulture i prosvjete, Posebno izdanje, broj 2, Školske novine, Zagreb, 1. kolovoza 1995.

² Glasnik Ministarstva prosvjete i športa, Posebno izdanje, broj 11, Zagreb, lipanj 1997.

1. VIŠA RAZINA ISPITA

1.1. Područja ispitivanja

Ispitom iz Hrvatskoga jezika provjerava se **uporaba hrvatskoga jezika te književnoteorijska i književnopovijesna znanja** kroz **vještinu pismenoga izražavanja i vještinu čitanja s razumijevanjem**.

Sukladno tomu, ispit se sastoji od dviju ispitnih cjelina.

Prvom cjelinom ispituje se **pismeno izražavanje (vještina oblikovanja različitih vrsta tekstova)**, a drugom cjelinom **vještina čitanja s razumijevanjem**.

1.2. Obrazovni ishodi

Za svako područje ispitivanja određeni su posebni ciljevi ispita, odnosno konkretni opisi onoga što pristupnik mora znati, razumjeti i moći učiniti kako bi postigao uspjeh na ispitu.

Prvom cjelinom ispituje se pismeno izražavanje, odnosno vještina oblikovanja različitih vrsta tekstova.

U **pismenome izražavanju**, odnosno **vještini oblikovanja različitih vrsta tekstova** od pristupnika se očekuje posjedovanje znanja, sposobnosti i vještina kojima samostalno pristupa tekstu.

Od pristupnika se očekuje da zna, tj. može:

- sintetizirati i uobličiti misli i spoznaje u esej te sastaviti vezani tekst (uvod, razradba, zaključak)
- samostalno napisati tražene oblike teksta (opis, dijalog i monolog, raščlambu i tumačenje, interpretaciju, analizu, sintezu, biografiju, pismo, recenziju, dokazivanje, raspravu, esej i komunikacijske tekstove)
- strukturirano izlagati u zadanim veličinama (vrijeme, broj riječi itd.)

- prikladno rabiti stručno nazivlje
- potkrijepiti stavove i sudove valjanim argumentima i primjerima (citati ili parafraze)
- objasniti sadržaj, namjenu i poetsku funkciju ponuđenoga teksta
- iznijansirano čitati i analizirati ponuđeni tekst ili likovni prilog (sadržaj, strukturu, izraz i stilske obilježnosti), odnosno uočiti sličnosti ili razlike u ponuđenim tekstovima
- povezivati stečena književnopovijesna znanja³ s ponuđenim tekstom
- opisati glavne značajke književnoga roda i vrste ponuđenoga teksta
- vladati jezičnom, pravopisnom i logičkom raščlambom
- ispravno pisati hrvatskim književnim jezikom (gramatička i pravopisna točnost)⁴
- smisljeno, jasno, jezgrovito i stilski prikladno izložiti misli
- prema ponuđenim smjernicama povezano, jezgrovito, jasno i jezično pravilno sastaviti traženi pisani oblik
- uredno i čitljivo pisati.

Ispitna djela na kojima će se, između ostaloga, temeljiti teme školskoga eseja, odnosno iz kojih će biti ponuđeni ulomci, mijenjaju se svake školske godine.

Ispitna djela u školskoj godini 2010./2011. za višu razinu ispita su:

1. Marin Držić, *Dundo Maroje*
2. Ivan Gundulić, *Suze sina razmetnoga*

³ Koja se sve književnopovijesna znanja očekuju od pristupnika na višoj razini određeno je na str. 11. – 12.

⁴ Koja se sve jezična znanja i vještine očekuju od pristupnika na višoj razini određeno je na str. 9. – 10.

3. Honore de Balzac, *Otac Goriot*
4. F. M. Dostojevski, *Zločin i kazna*
5. Ante Kovačić, *U registraturi*
6. Antun Branko Šimić, *Preobraženja*
7. Franz Kafka, *Preobražaj*
8. Miroslav Krleža, *Baraka pet be.*

Drugom cjelinom provjerava se vještina **čitanja s razumijevanjem**.

Od pristupnika se očekuje:

- poznavanje tekstova, autora, razdoblja i poetika hrvatske i svjetske književnosti ⁵
- sposobnost da na temelju književnih ili neknjiževnih tekstova prepozna književnopovijesna i književnoteorijska obilježja ⁶
- uočavanje specifičnosti stvaralaštva pojedinoga autora
- primjena znanja iz područja jezika na ponuđenim tekstovima⁷.

Već je prethodno navedeno kako oba dijela ispita provjeravaju **uporabu hrvatskoga jezika**.

Od pristupnika se pritom očekuje da zna, tj. može:

- razlikovati osnovne jezikoslovne pojmove
- prepoznati fonetske i fonološke jedinice hrvatskoga standardnoga jezika, tj. glasove (njihova artikulacijska i akustička obilježja), slogove i prozodiju te njihovu raspodjelu
- razlikovati fon, fonem, alofon i grafem; morf, morfem i alomorf i prepoznati ih na primjerima

⁵ v. str. 11. - 12.

⁶ ibid.

⁷ Opis obrazovnih ishoda iz područja jezika koji se ispituju ispitom na višoj razini ponuđen je na str. 9. – 10.

• na primjerima prepoznati, objasniti te primijeniti sljedeće glasovne promjene:

- sibilizaciju
- palatalizaciju
- jotaciju
- nepostojano a
- vokalizaciju
- jednačenje glasova po mjestu tvorbe
- jednačenje glasova po zvučnosti
- gubljenje glasova
- alternacije ije/je/e/i

• razlikovati obilježja književnoga i neknjiževnoga teksta

• na primjerima prepoznati osnovna obilježja čakavskoga, kajkavskoga i štokavskoga narječja te opisati njihovu ulogu u hrvatskoj kulturi i odnos prema standardu te položaj etnografskih dijalektizama u standardnome jeziku

• prepoznati obilježja i razvoj hrvatskoga jezika i pisma od Bašćanske ploče do danas

• opisati razloge jezične razjedinjenosti u hrvatskoj književnosti i pokušaje grafijskoga ujednačavanja

• razlikovati gramatičke kategorije promjenjivih vrsta riječi (rod, broj, padež, lice, vrijeme, vid, način, stupanj i određenost) te ih funkcionalno primjenjivati

• prepoznati gramatičku sinonimiju i homonimiju i njezinu razrješivost u kontekstu

• prosuditi stilsku obilježenost inačnih oblika:

- padeža
- glagolskih oblika
- naveska a
- neodređenih pridjeva
- oblika zamjenica

- razlikovati tipove odnosa među sastavnicama spojeva riječi (sročnost, upravljanje, pridruživanje) te ih prepoznati na primjerima
- analizirati rečenično ustrojstvo:
  - predikat
  - subjekt
  - objekt
  - priložne oznake
  - atribut i apoziciju
- odrediti i primijeniti leksičko-semantičke pojmove:
  - metaforu
  - metonimiju
  - sinonime
  - antonime
  - homonime
  - arhaizme i historizme
  - antroponime
  - toponime
- objasniti značenje čestih frazema u hrvatskome jeziku te njihov odnos prema frazemima u drugim jezicima
- objasniti razloge jezičnoga posuđivanja, razlikovati vrste posuđenica te pravilno pisati posuđenice
- objasniti tvorbene uzorke u hrvatskome jeziku
- primjenjivati funkcionalne stilove hrvatskoga jezika
- objasniti strukturu rječnika i leksikografske definicije i rabiti rječnik.

Oba dijela ispita provjeravaju i **književnopovijesna i književnoteorijska znanja**.

Od pristupnika se na višoj razini pritom očekuje da može:

- prepoznati i opisati obilježja književnih rodova i vrsta i oprimjeriti ih
- razlikovati i analizirati lirske, epske, dramske, književno-znanstvene i publicističke tekstove
- objasniti povijesni razvoj lirike, epike i drame
- prepoznati i opisati književnopovijesna razdoblja europske (svjetske) književnosti (vremenske odrednice, predstavnike i poetiku) od staroga vijeka do suvremene književnosti u kronološkome slijedu
- prepoznati i opisati književnopovijesna razdoblja hrvatske književnosti (vremenske odrednice, predstavnike i poetiku) od srednjega vijeka do suvremene književnosti u kronološkome slijedu
- razlikovati i usporediti poetike i estetike književnopovijesnih razdoblja od staroga vijeka do suvremene književnosti
- tumačiti Bibliju kao temeljnu knjigu europske civilizacije (naziv, struktura, jezici i prijevodi, temeljni tekstovi predviđeni programom)
- interpretirati: *Homer, Ilijada, Odiseja; Sofoklo, Antigona, Kralj Edip*
- interpretirati: *Plaut, Škrtac; Vergilije, Eneida*
- poznavati tekst Bašćanske ploče te objasniti važnost Bašćanske ploče za hrvatsku kulturu
- objasniti značenje Petrarkine poezije, prepoznati Petrarkin sonet i petrarkistički stil
- interpretirati: *Dante Alighieri, Pakao; Giovanni Boccaccio, Dekameron; Francesco Petrarca, Kanconijer*
- interpretirati: *William Shakespeare, Hamlet; Miguel de Cervantes, Don Quijote*
- opisati stvaralački životopis Marka Marulića i Marina Držića
- interpretirati: *Marko Marulić, Judita; Petar Hektorović, Ribanje i ribarsko prigovaranje; Marin Držić, Dundo Maroje, Novela od Stanca; Petar Zoranić, Planine - Perivoj od Slave*
- interpretirati liriku hrvatskih petrarkista: *Hanibal*,

Šiško Menčetić i Džore Držić

- objasniti tematiku 'rasute baščine' i turske opasnosti (Juraj Šižgorić, Marko Marulić i Petar Zoranić)
- objasniti barokni odnos prema temi života, smrti i ljubavi
- opisati stvaralački životopis Ivana Gundulića i interpretirati njegova djela *Suze sina razmetnoga* i *Dubravka*
- opisati geografsku, tematsku i žanrovsku raznolikost hrvatskoga baroka
- interpretirati: Jean Racine, *Fedra*; Voltaire, *Candide*
- objasniti tematsku specifičnost hrvatskoga prosvjetiteljstva
- interpretirati: Johann Wolfgang Goethe, *Patnje mladoga Werthera*; Edgar Allan Poe, *Crni mačak*
- objasniti ulogu lirike u hrvatskome narodnome preporodu i interpretirati liriku Petra Preradovića
- objasniti značenje Gajeve pravopisne reforme u procesu standardizacije hrvatskoga jezika
- opisati stvaralački životopis Ivana Mažuranića i interpretirati njegovo djelo *Smrt Smail-age Čengića*
- opisati stvaralački životopis Augusta Šenoa, objasniti njegovu ulogu u kontekstu hrvatske književnosti 19. st. te interpretirati njegova djela *Zlatarovo zlato* i *Prijan Lovro*
- interpretirati: Honore de Balzac, *Otac Goriot*; Gustave Flaubert, *Gospođa Bovary*; Fjodor Mihajlovič Dostojevski, *Zločin i kazna*; Nikolaj Vasiljevič Gogolj, *Kabanica*
- interpretirati: Ante Kovačić, *U registraturi*; Vjenceslav Novak, *Posljednji Stipančići*; Josip Kozarac, *Tena*
- interpretirati liriku Silvija Strahimira Kranjčevića
- interpretirati: Charles Baudelaire, *Cvjetovi zla*

- interpretirati: Henrik Ibsen, *Nora*
- interpretirati liriku Antuna Gustava Matoša i Vladimira Vidrića
- objasniti ulogu dijalektalnoga pjesništva hrvatske moderne
- interpretirati: Milan Begović, *Bez trećega*; Antun Gustav Matoš, *Cvijet sa raskršća*, *Camao*; Milutin Cihlar Nehajev, *Bijeg*
- interpretirati: Marcel Proust, *Combray*; Franz Kafka, *Preobražaj*
- objasniti obilježja moderne lirike
- interpretirati: Luigi Pirandello, *Šest lica traži autora*; Samuel Beckett, *U očekivanju Godota*
- interpretirati liriku Antuna Branka Šimića
- opisati stvaralački životopis Miroslava Krležu i interpretirati njegova djela: *Baraka pet be*, *Gospoda Glembajevi*, *Povratak Filipa Latinovicza*, *lirika*
- interpretirati liriku Tina Ujevića, Dobriše Cesarića i Dragutina Tadijanovića
- interpretirati: Albert Camus, *Stranac*; J. D. Salinger, *Lovac u žitu*
- interpretirati liriku Jure Kaštelana, Vesne Parun i Josipa Pupačića
- interpretirati: Ranko Marinković, *Ruke* (zbirka)
- navesti stvaralački životopis i interpretirati poeziju Ivana Slamniga i Slavka Mihalića
- interpretirati: Antun Šoljan, *Kratki izlet*; Ivan Aralica, *Psi u trgovištu*
- povezati i uspoređivati književnost s ostalim umjetnostima.

1.3. Struktura ispita

Ispit iz Hrvatskoga jezika sastoji se od dviju cjelina.

Prvom cjelinom ispituje se **pismeno izražavanje (vještina oblikovanja različitih vrsta tekstova)**, a drugom cjelinom **čitanje s razumijevanjem**.

Obje ispitne cjeline imaju 50% udjela u ukupnome uspjehu na ispitu.

1.3.1. Pismeno izražavanje

Pismeno izražavanje ispituje se esejskim zadatkom u kojem pristupnici mogu dobiti ukupno 80 bodova⁸.

Pristupnici trebaju napisati esej ograničene duljine (na višoj razini od 400 do 600 riječi) na temelju ponuđenoga teksta (tekstova) ili teksta s likovnim prilogom.

Tekstovi mogu biti književni (odlomci iz književnih djela⁹) ili neknjiževni (novinski i sl.). Bit će popraćeni smjernicama za pisanje, a njihova je svrha pomoći pristupniku da oblikuje svoj esej.

Na ispitu iz Hrvatskoga jezika moguća su tri tipa eseja¹⁰:

1. interpretativni školski esej¹⁰
2. usporedna raščlamba dvaju ili više tekstova
3. raspravljački školski esej.

Od ovih triju mogućih tipova školskoga eseja pristupniku će na ispitu biti ponuđena dva tipa od kojih odabire **samo jedan tip** i piše svoj esej na odabranu temu prema ponuđenim smjernicama.

^{8 9 10} U poglavlju Opis bodovanja priložena je ljestvica za vrjednovanje eseja s detaljnim pojašnjenjem. Popis književnih ispitnih djela ponuđen je na str. 8.

Za sva tri tipa eseja ponuđen je primjer u poglavlju Primjeri zadataka s detaljnim pojašnjenjem

Interpretativni školski esej uvijek se odnosi na jedno od ispitnih djela koja su propisana u ispitnome katalogu. Na svakome će ispitu uvijek biti ponuđen jedan interpretativni školski esej, a drugi može biti bilo koji od triju mogućih tako da mogu biti ponuđena i dva interpretativna školska eseja.

Pristupnik u sebi čita polazni tekst (iščitava tekstove ili likovni prilog) te o zadanome predlošku ili predloščima piše esej zadane duljine.

U poglavlju Opis bodovanja priložena je ljestvica za vrjednovanje eseja s detaljnim pojašnjenjem. Popis književnih ispitnih djela ponuđen je na str. 8.

Za sva tri tipa eseja ponuđen je primjer u poglavlju Primjeri zadataka s detaljnim pojašnjenjem.

1.3.2. Čitanje s razumijevanjem

U drugoj ispitnoj cjelini zadatcima zatvorenoga tipa ispituje se stečeno znanje i ovladanost hrvatskim jezikom i književnošću.

Tablica 1. prikazuje strukturu druge ispitne cjeline.

Tablica 1. Struktura druge ispitne cjeline

VRSTA ZADATKA	BROJ ZADATAKA	BROJ BODOVA
Zadaci višestrukoga izbora	65	65
Zadaci alternativnoga izbora	10	10
Zadatak povezivanja i sređivanja	1	5

Ukupan broj zadataka može biti veći ili manji za 3, ali ukupan broj bodova je uvijek 80.

Zadaci višestrukoga izbora su međusobno povezani u 5 'grozdova' zadataka zajedničkim polaznim

tekstovima. Pristupnik na temelju pročitana teksta treba odgovoriti na niz uz njega povezanih zadataka odabirući među četirima ili trima ponuđenima jedan točan odgovor¹¹.

U zadatku povezivanja i sređivanja pristupnik treba pojmove iz jednoga stupca povezati s odgovarajućim pojmovima iz drugoga stupca prema navedenom kriteriju. U drugome stupcu jedan pojam ne može se povezati.

U zadatcima alternativnoga izbora pristupnik treba dopuniti 10 praznina (praznih crta) u tekstu odabirući, između dvaju ponuđenih, ispravan oblik riječi koja nedostaje.

1.4. Tehnički opis ispita

1.4.1. Trajanje ispita

Ispit iz Hrvatskoga jezika je pisani i traje ukupno **240** minuta.

Prvi dio ispita (pismeno izražavanje) provodi se vremenski odvojeno od drugoga dijela i traje ukupno **160** minuta.

Drugi dio ispita (čitanje književnih djela s razumijevanjem) traje ukupno **80** minuta.

Vremenik provedbe obaju dijelova ispita bit će objavljen u Vodiču kroz državnu maturu te na mrežnim stranicama *Nacionalnoga centra za vanjsko vrednovanje obrazovanja* ([www. n cvvo .hr](http://www.n cvvo .hr)).

¹¹ Oblike zadatka možete pogledati u poglavlju Primjeri zadataka s detaljnim pojašnjenjem, a izgled 'grozdova' zadataka u objavljenome ogleđnome primjeru testa.

1.4.2. Izgled testa i način rješavanja

Pismeno izražavanje

Pristupnici dobivaju omotnicu u kojoj je ispitna knjižica, list za koncept te list za ocjenjivača.

Od pristupnika se očekuje da pažljivo pročitaju upute koje će slijediti tijekom pisanja eseja otisnute na trećoj stranici ispitne knjižice.

U ispitnoj knjižici pristupnicima su ponuđena dva tipa eseja¹² od kojih odabiru **samo jedan tip** i pišu svoj esej na odabranu temu prema ponuđenim smjernicama.

Pristupnici mogu rabiti list za koncept tijekom pisanja eseja, ali na kraju moraju svoj esej čitljivo prepisati na list za čistopis.

Čitanje s razumijevanjem

Pristupnici dobivaju omotnicu u kojoj je knjižica s tekstovima, ispitna knjižica te list za odgovore.

Od pristupnika se očekuje da pažljivo pročitaju upute koje će slijediti tijekom rješavanja testa otisnute na trećoj stranici ispitne knjižice.

Dodatno, za svaku vrstu zadataka priložena je uputa za rješavanje. Čitanje ovih uputa je bitno jer je u njima naznačen i način obilježavanja točnih odgovora.

Zadatke u drugome dijelu ispita pristupnici rješavaju označivanjem slova točnoga odgovora među ponuđenima. Slova točnih odgovora označuju se znakom X. Ukoliko u zadatcima, u čijim se uputama zahtijeva određeni broj odgovora, pristupnik označi više od navedenoga broja, zadatak će se bodovati s 0 (nula) bodova bez obzira na to što među njima ima označenih točnih odgovora.

¹² v. poglavlje Struktura ispita

1.4.3. Pribor

Pribor koji je dopušteno rabiti tijekom pisanja obaju dijelova ispita iz Hrvatskoga jezika je kemijska olovka plave ili crne boje, a za pisanje prvoga dijela ispita pristupnici mogu rabiti nalivpero.

1.5. Opis bodovanja

Ukupan broj bodova je 160.

1.5.1. Vrijednovanje prve ispitne cjeline

Tablica 2. Temeljna tablica elemenata vrijednovanja

OZNAKA	ELEMENT VRJEDNOVANJA		OPISIVAČI	POSTOTNI UDIO ELEMENTA U UKUPNOME BROJU BODOVA
A	ČITANJE I RAZUMIJEVANJE TEKSTA	A1	<i>navedena su obilježja ponuđenoga teksta/ tekstova – ostvaren je traženi oblik eseja</i>	50%
		A2	<i>prepoznati su ključni sadržajni podatci i struktura</i>	
		A3	<i>opisana je problematizacija prema smjernicama tekstova</i>	
		A4	<i>navedene tvrdnje potkrijepljene su citatom/ parafrazom</i>	
		A5	<i>pokazano je razumijevanje teksta</i>	
B	PISMENO IZRAŽAVANJE	B1	<i>esej je sadržajno i grafički oblikovan u tri dijela – UVOD, RAZRADBA I ZAKLJUČAK</i>	15%
		B2	<i>tekst je smisleno povezan</i>	
		B3	<i>prikladan rječnik i stil</i>	
C	UPORABA HRVATSKOGA JEZIKA	C1	<i>rečenice su jasno i točno oblikovane</i>	35%
		C2	<i>pravopisna točnost</i>	
		C3	<i>gramatička točnost</i>	
Ukupno				100%

Uspješno napisan esej u prvoj ispitnoj cjelini ukupno donosi 80 bodova.

Eseje pristupnika vrijednuju osposobljeni ocjenjivači prema jedinstvenoj ljestvici za procjenu.

U svakome eseju vrijednuje se:

- čitanje i razumijevanje polaznih tekstova
- pismeno izražavanje
- uporaba jezika.

U tablici 2. prikazano je što svaki od navedenih elemenata vrijednovanja podrazumijeva te koji je njihov postotni udio.

Posebne situacije u vrjednovanju

Školski esej ne će se vrjednovati i dobit će nula (0) bodova:

- ako je pristupnik nepristojan u izražavanju
- ako se pristupnik izravno obraća ocjenjivaču
- ako pristupnik piše viceve ili pjesme
- ako pristupnik crta, ilustrira na listu za čistopis
- ako pristupnik nije odgovorio na zadani zadatak (promašena tema)

– ako ima nedovoljan broj riječi (dopušteno je odstupanje 10% od donje granice broja riječi)

– ako je rukopis potpuno nečitljiv

– ako je školski esej napisan velikim tiskanim slovima.

U tablici 3. prikazan je broj bodova za svaki pojedini element vrjednovanja i opisivač.

Za svaki esej izrađuje se precizna ljestvica bodova za pojedine opisivače.

Tablica 3. Ukupni broj bodova za svaki element vrjednovanja eseja

OZNAKA	ELEMENT VRJEDNOVANJA		OPISIVAČI	POSTOTNI UDIO ELEMENTA U UKUPNOME BROJU BODOVA
A	ČITANJE I RAZUMIJEVANJE TEKSTA	A1	<i>navedena su obilježja ponuđenoga teksta/ tekstova – ostvaren je traženi oblik eseja</i>	50%
		A2	<i>prepoznati su ključni sadržajni podatci i struktura</i>	
		A3	<i>opisana je problematizacija prema smjernicama tekstova</i>	
		A4	<i>navedene tvrdnje potkrijepljene su citatom/ parafrazom</i>	
		A5	<i>pokazano je razumijevanje teksta</i>	
B	PISMENO IZRAŽAVANJE	B1	<i>esej je sadržajno i grafički oblikovan u tri dijela – UVOD, RAZRADBA i ZAKLJUČAK</i>	15%
		B2	<i>tekst je smisljeno povezan</i>	
		B3	<i>prikladan rječnik i stil</i>	
C	UPORABA HRVATSKOGA JEZIKA	C1	<i>rečenice su jasno i točno oblikovane</i>	35%
		C2	<i>pravopisna točnost</i>	
		C3	<i>gramatička točnost</i>	
Ukupno				100%

Primjer ovakve ljestvice može se pronaći na mrežnim stranicama *Nacionalnoga centra za vanjsko vrednovanje obrazovanja* (www.ncvvo.hr) uz objavljeni nacionalni ispit iz Hrvatskoga jezika u školskoj godini 2007./2008., a primjerak razrađene ljestvice za vrjednovanje bit će priložen i uz ogledni primjer testa.

Bitno je napomenuti da se nakon provedbe ispita razrađena ljestvica upotpunjava primjerima eseja i pogrešaka kako bi se dodatno, konkretnim primjerima, osigurala objektivnost pri vrjednovanju.

1.5.2. Vrjednovanje druge ispitne cjeline

Uspješnim rješavanjem druge ispitne cjeline pristupnik može ostvariti maksimalno 80 bodova.

Svaki točno označen odgovor (na zadatak, odnosno na dio zadatka ukoliko se u zadatku traži više odgovora) donosi jedan bod.

1.6. Primjeri zadataka s detaljnim pojašnjenjem

U ovome su poglavlju primjeri zadataka. Uz svaki primjer zadatka ponuđen je opis te vrste zadatka, obrazovni ishod koji se tim konkretnim zadatkom ispituje, točan odgovor te način bodovanja.

1.6.1. Primjeri zadataka esejskoga tipa

Zadatak esejskoga tipa sastoji se od **upute** (u kojoj je opisan način rješavanja zadatka, broj riječi i sl.), **polaznih tekstova i/ili slikovnoga materijala** te smjernica za pisanje.

U ovome poglavlju ponuđen je primjer za sva tri tipa eseja koja mogu biti zadana na državnoj maturi, a to su:

1. interpretativni školski esej
2. usporedna raščlamba dvaju ili više tekstova
3. raspravljački školski esej.

1.6.1.1. Interpretativni školski esej

Ako se pristupnik odluči za interpretativni školski esej, susrest će se s pjesmom, ulomkom iz proznoga, dramskoga ili esejističkoga književnoga djela ili s likovnim prilogom koji prati tekst.

Ponuđene tekstove u ovome zadatku otvorenoga tipa pristupnik bi trebao razumjeti i književno procijeniti iako nužno ne poznaje cjelokupno stvaralaštvo autora teksta.

Ponuđeni tekst popraćen je metodičkim instrumentarijem koji informira o naslovu, autoru i, ako je potrebno, kontekstualnim napomenama kojima se ponuđenomu ulomku upotpunjuje smisao.

Svrha smjernica za pisanje je pristupniku olakšati sastavljanje. One ne sugeriraju strukturu školskoga eseja koje se treba pridržavati, nego samo podsjećaju na polazne točke za učinkovito čitanje i razumijevanje teksta.

Primjer zadatka za pisanje interpretativnoga školskoga eseja

Pred Vama je ulomak iz romana *Povratak Filipa Latinovicza* Miroslava Krleže.

Pozorno ga pročitajte, a zatim i smjernice za pisanje školskoga eseja ispod teksta.

Redosljed ponuđenih smjernica ne obvezuje Vas u Vašem oblikovanju eseja.

Svoj esej oblikujte kao zaokruženu cjelinu (uvod, razradba, zaključak).

Najprije pišite na priloženome listu za koncept, a na kraju uredno prepisite na list za čistopis. Esej možete ispravljati na konceptu, ali ne i na čistopisu.

Pazite da Vaš esej bude pravopisno i gramatički točan. Školski esej treba imati od 400 do 600 riječi.

U crnoj svili je tu ženu jedanput davno, prije mnogo godina, neobično intenzivno doživio u onoj čudnoj zlatnoj kavani, kad je čekao na nju čitav dan. Onda je tu ženu prvi put ugledao umornu i staru, a danas trideset i četiri godine poslije onoga događaja, on je mnogo umorniji i stariji od nje. I koliko god to nije odgovaralo stvarnosti, ona njegova davna spoznaja da je njeno lice klaunsko, bijelo, kao brašnom namazano, sve je više dolazila do izražaja pod njegovim kistom, što je dublje ulazio u sliku. Njeno mačkasto krevljenje, prenavljanje, njena namještena ljubaznost, protuprirodan, izvještačen smijeh, njena lažljiva pretvorljivost i namještena katolička trećoredaška skromnost, sve su to bile duhovne naslage u koje je prodirao snimajući masku te žene u crnoj svili pred sobom, kao da je posmrtna. Pod osnovnim potezom njegove ruke ostala je ta bijela maska kao podloga blijedog klaunskog obraza u crnoj svili sa starinskim brošem. Zarezi oko usana neobično strastveni, oči žive, velike, upale, goruće, a pod tim tamnim očima umorni podočnjaci, kao sjenke poroka. A iza toga jedno nenaravno lice, neprirodno, lažno, lice zapravo majmunsko, neobične, zgužvane fiziognomije. Prva dva dana, dok je to lice bilo još pod koprenom nebačenosti, u floteci prvog poteza, pod masom neizdiferencirane boje, dok su se samo nazirali mutni obrisi, a sve je još izgledalo na konvencionalnu distancu, stara je bila zadovoljna i odobravalala je frazama koje su graničile sa zanosom. Ali poslije, kada je taj kist pod rukom njenog sina počeo

sve življe da zalazi pod kožu, kada se pod tim oštrim dlakama rastvarala epiderma kao pod britvom, kada su se rastapale boje pod prodornom snagom pogleda, ona je pred tim obrazom u crnoj svili na platnu, što je tu nastajao pod rukom slikarskom, postajala sve nemirnijom. Što je taj kist namočen u terpentini sve više skidao s toga lica sve lutkasto, načinjeno, bazarsko, pozersko, onu gustu naslagu šminke pod tim potkožnim tajnama, što se tu sve više, kao pod anatomskim nožem, razrezivalo i skalpiralo jedno potajno, skriveno lice, njena je zlovolja sve više rasla. Ona je postajala nervoznom, nju su počele mučiti njene poslijepodnevene glavobolje, ona je izostajala zbog raznih smetnji, a konačno jednog jutra, prije posla, kada je Filip pušeci svoju prvu cigaretu i sav zadubljen u svoje platno (koje je već počelo da ga privlači) i zaboravio da ga mati čeka, ona je htjela nešto da mu kaže, ali nije dospjela dalje od prvih riječi. Iz nje je provalio plač, grčevito i iskreno.

Miroslav Krleža, Povratak Filipa Latinovicza

Smjernice za pisanje školskoga eseja

Smjestite ulomak u kontekst romana.

Prisjetite se koje su okolnosti obilježile Filipovu osobnost već u najranijim godinama.

Potkrijepite svoje tvrdnje navodima iz priloženoga ulomka.

Izdvojite i opišite kako se sjećanje na majku iz djetinjstva ostvaruje na Filipovoj slici.

Navedite i obrazložite stvaralački problem koji muči Filipa. Razmislite kakav portret Filip želi naslikati.

Uočite i opišite tehniku introspekcije i simultanosti vremena u priloženome ulomku. Protumačite Filipov probuđeni stvaralački interes pri slikanju majčina portreta. Objasnite zašto se majka rasplakala, a Filip prestao slikati. Nemojte prepričavati fabulu romana.

Predstavite Krležin književni rad u kontekstu hrvatske književnosti s naglaskom na romansijerskome stvaralaštvu.

1.6.1.2. Usporedna raščlamba dvaju ili više tekstova

U ovome tipu zadatka ponuđena su najmanje dva teksta koje povezuje neko obilježje, primjerice, tematika, glavni motiv, književna vrsta, stilski epoha itd.

I u ovome zadatku pristupnik treba izraziti svoj osobni stav koji se temelji na njegovoj književnoj naobrazbi. Od pristupnika se očekuje da uoči problem, sličnosti i razlike ponuđenih tekstova.

Dakle, valja promišljeno pročitati ponuđene tekstove i smjernice za pisanje koje uspostavljaju vezu među tekstovima. I u ovome zadatku uz ponuđene tekstove slijedi metodički instrumentarij koji pristupnika informira o naslovu, autoru i, ako je potrebno, kontekstualne napomene kojima se ponuđenomu ulomku upotpunjuje smisao.

Primjer zadatka za pisanje usporedne raščlambe

Pred Vama su tri književna teksta. Pozorno ih pročitajte, a zatim i smjernice za pisanje školskoga eseja ispod tekstova.

Redoslijed ponuđenih smjernica ne obvezuje Vas u Vašem oblikovanju školskoga eseja.

Svoj esej oblikujte kao zaokruženu cjelinu (uvod, razradba, zaključak). Možete rabiti list za koncept, a esej uredno prepisite na list za čistopis. Pazite da Vaš esej bude pravopisno i gramatički točan. Esaj treba imati od 400 do 600 riječi.

PRVI POGLED

Zovjaše zora dan, a slavno prolitje travicu
 drobnu van, zelen lis i cvitje,
 ja kad bih uhićen od ove gospoje, ke
 obraz nakićen u slavi vas poje.
 S jutra, dim, na prozor pogledat općah ja ter
 tada moj pozor u taj čas pozri tja:
 meni bi viditi još lipšu ner vilu
 gospoju sjediti u rušcu pribilu.
 Vidiv me ka hrlo vase trak i kosu niz bijelo ter
 grlo kosice sve prosu;
 na čelu ostavi dva prama od zlata, ostalo sve
 savi okolo, dim, vrata,
 da kosa ne vitri, u kojoj do mal hip rukami
 zahitri na glavi venčac lip;
 ozriv se jak jelin ter ončas podje tja, ter gorči
 ner pelin i čemer ostah ja.

Šiško Menčetić

UTJEHA KOSE

Gledo sam te sinoć. U snu. Tužan. Mrtvu. U
 dvorani kobnoj, u idili cvijeća, Na visokom
 odru, u agoniji svijeća, Gotov da ti predam
 život kao žrtvu.
 Nisam plako. Nisam. Zapanjen sam stao U
 dvorani kobnoj, punoj smrti krasne,
 Sumnjajući, da su tamne oči jasne, Odakle mi
 nekad bolji život sjao.
 Sve baš, sve je mrtvo: oči, dah i ruke, Sve, što
 očajanjem htjedoh da oživim U slijepoj stravi i
 u strasti muke.
 U dvorani kobnoj, mislima u sivim. Samo
 kosa tvoja još je bila živa, Pa mi reče:
 Miruj! U smrti se sniva.

Antun Gustav Matoš

LJUBAV

Zgasnuli smo žutu lampu
 Plavi plašt je pao oko tvoga tijela Vani
 šume oblaci i stabla Vani lete bijela teška
 krila
 Moje tijelo ispruženo podno tvojih nogu
 Moje ruke svijaju se žude mole
 Draga, neka tvoje teške kose kroz
 noć zavijore, zavijore
 Kroz noć
 kose moje drage duboko šumore kao more

Antun Branko Šimić

1.6.1.3. Raspravljački školski esej

Predložene teme u ovome tipu zadatka odnose se na našu društvenu stvarnost.

Dakle, u ovome zadatku može biti ponuđen tekst ili pitanje koje propituje neki problem iz svijeta rada, slobodnoga vremena, umjetnosti, sporta, medija, potrošačkoga društva, tehnološkoga napretka, ravnopravnosti spolova, nasilja u društvu itd.

Predložene teme nisu nikada strogo književne, no mogu se ticati i čitanja i pristupnikova odnosa prema književnosti i umjetnosti uopće.

Raspravljački školski esej, pa i onda kada je riječ o književnosti, nikako ne predviđa niti očekuje jedinstveni odgovor.

Dapače, od pristupnika se očekuje predočivanje njegovoga osobnoga kulturnoga iskustva potkrijepljeno sjećanjima na pročitane lektire i pokazivanje sposobnosti analiziranja i sintetiziranja teme koju propituje.

Primjer zadatka za pisanje raspravljačkoga školskoga eseja

Pred Vama je ulomak iz knjige *Kultura* u množini M. de Certeaua.

Pozorno ga pročitajte, a zatim i smjernice za pisanje školskoga eseja ispod teksta. Redoslijed ponuđenih smjernica ne obvezuje Vas u Vašem oblikovanju eseja.

Svoj esej oblikujte kao zaokruženu cjelinu (uvod, razradba, zaključak).

Najprije pišite na priloženome listu za koncept, a na kraju uredno prepisite na list za čistopis. Esej možete ispravljati na konceptu, ali ne i na čistopisu.

Pazite da Vaš esej bude pravopisno i gramatički točan.

Esej treba imati od 400 do 600 riječi.

KULTURA I ŠKOLA

U suvremenome svijetu škola gubi stečeni naziv hrama kulture. Ta je impozantna građevina s četvrtastim dvoranama i pravocrtnim hodnicima (arhitektonskom projekcijom obrazovanja koje se u njoj nudilo) stoljećima davala selu ili gradu pečat kulturne moći.

Danas je situacija drugačija. Kulturna moć više nije smještena u školi, već posredstvom televizije, radija, računala, reklama, oglasa i različite trgovine ulazi u svaki prostor. Škola je kao predstavnica države na pedagoškome području do jučer u obitelji nalazila i sugovornika i protivnika. Danas se i škola i obitelj nalaze u obratnome položaju. Budući da je obitelj preplavljena televizijskom slikom, u školi bi se trebalo učiti kako se služiti mnogobrojnim informacijama koje pristižu u domove.

Škola bi mogla oblikovati jezgru u kojoj nastavnici i učenici kritički razmatraju vlastito iskustvo polazeći od podataka pristiglih iz drugih izvora. U tome smislu ona i dalje ostaje ustanova ovlaštena da širi kulturni model oblikovan u središtu moći. Masovni mediji svakodnevno ugrožavaju tu njezinu ulogu pa je pitanje jesu li prosvjetni radnici u središtu kulture ili na njezinu rubnome dijelu. Stoga je nužno da škola bude kritična prema kulturi koju šire masovni mediji.

Obrazovanje danas živi u nekoliko oblika. S jedne strane ono živi u okamenjenome svijetu: centralizirana administracija paralizira nastavno tijelo i izaziva kulturnu latentnost i konzervativizam. Naziru se, međutim, i obrisi nove organizacije obrazovanja kao što su ugovori između poduzeća sa školom, odnosno sveučilištem ili cjeloživotno obrazovanje. Novonastali oblici mijenjaju tromi školski sustav i nisu više doslovce škola.

Obrazovanje se hotimice proširilo izvan institucionalne škole u obliku samoobrazovanja, premda je taj model do jučer služio školi. Mnogobrojni stručni časopisi pružaju široko obrazovanje od tehničke analize do promišljanja o vrijednostima. Sve je više stručne literature namijenjene djelatnostima u slobodno vrijeme kao što su vrtlarstvo, graditeljstvo, stvaralačko pisanje itd. Ona je jednako važna kao i školski udžbenici.

Ako se školi i može prigovoriti da je troma i na margini zbivanja, kulturi ponuđenoj u stručnim ili tehničkim centrima može se reći da je koristoljubiva. Tu kulturu pokreće profit - proizvodi koje treba prodati, vještina ili vrsta privrede koju valja promovirati.

Prema: M. de Certeau, Kultura u množini

Smjernice za pisanje školskoga eseja

Opišite razloge koji ugrožavaju kulturnu ulogu škole. Navedite nove kulturne zadaće koje bi suvremena škola trebala razvijati. Što mislite o tim novim zadaćama? Koje su to različite vrste kulturnih izvora koji preuzimaju ulogu škole?

Usporedite svoje obrazovanje s nekadašnjim i sadašnjim zadaćama škole.

Što Vi mislite kakva je uloga škole kao prenositeljice kulture u suvremenome medijskome pejzažu? Omogućuje li nam škola još uvijek bolje čitanje svijeta ili će ipak morati potražiti novo mjesto i ulogu u odnosu na druge kulturne izvore koji su nam dostupni?

1.6.2. Primjer zadatka višestrukoga izbora

Zadatak višestrukoga izbora sastoji se od **upute** (u kojoj je opisan način rješavanja zadatka i koja je zajednička za sve zadatke toga tipa u nizu), **osnove** (pitanja) te **triju ponuđenih odgovora** od kojih je jedan točan.

U sljedećem zadatku samo je jedan odgovor točan. Na listu za odgovore uz **redni broj zadatka trebate obilježiti znakom X samo jedan od triju ponuđenih odgovora**.

Pozorno pročitajte Šopove stihove.

*I da li bih imao dosta snage u svom glasu
Kada bih pred tobom branio ovaj svijet?*

Kako se zove stilska figura u navedenim stihovima?

- A. slavenska antiteza
- B. retoričko pitanje
- C. elipsa

TOČAN ODGOVOR: B

OBRAZOVNI ISHOD: razlikovati i analizirati lirske, epske, dramske, književno-znanstvene i publicističke tekstove

BODOVANJE: 1 bod – točan odgovor

0 bodova – netočan odgovor ili ukoliko se označi više odgovora

1.6.3. Primjer zadatka povezivanja i sređivanja

Zadatak povezivanja i sređivanja sastoji se od **upute** (u kojoj je opisan način rješavanja zadatka i koja je zajednička za sve zadatke toga tipa u nizu), **osnove** (pitanja) i **čestica pitanja** te **čestica odgovora**.

U sljedećem zadatku svakomu pojmu u lijevome stupcu možete pridružiti samo jedan pojam iz desnoga stupca. Na listu za odgovore uz broj koji označuje pojam u lijevome stupcu obilježite znakom X slovo točnoga odgovora iz desnoga stupca.

Do koje je glasovne promjene došlo u pojedinoj riječi?

1. Svaku tvrdnju valja potkrijepiti dokazima.	A. nepostojano a
2. Tvoja je ljubav slađa od vina.	B. jednačenje glasova po zvučnosti
3. Oni su jednojajčani blizanci.	C. sibilizacija
4. Nosorozi su sisavci.	D. palatalizacija
5. Prinčevi više ne postoje.	E. jotacija
	F. vokalizacija

TOČNI ODGOVORI: 1. B, 2. E, 3. A, 4. C, 5. D

OBRAZOVNI ISHOD: na primjerima prepoznati, objasniti te primijeniti glasovne promjene

BODOVANJE: 1 bod – svaki točan odgovor (ukupno 5 bodova)

0 bodova – netočan odgovor ili ukoliko se označi više odgovora za svaku riječ

1.6.4. Primjer zadatka alternativnoga izbora

Zadaci alternativnoga izbora sastoje se od **upute** (u kojoj je opisan način rješavanja zadatka i koja je zajednička za sve zadatke toga tipa u nizu), **teksta** (koji treba dopuniti) te **dva ponuđena oblika** riječi koja u tekstu nedostaje od kojih je jedan ispravan.

U sljedećim zadacima prazninama u tekstu trebate pridružiti samo jedan od dvaju ponuđenih oblika riječi. Na listu za odgovore uz broj koji označuje prazninu u tekstu obilježite znakom X slovo točnoga oblika riječi.

Pod brojem 0 naveden je primjer.

Hrvatski renesansni (0) B i pjesnik (1) _____ Držić potomak je (2) _____ građanske obitelji Darsa i stric Marina Držića. Devedesetih godina stupio je u (3) _____ stalež. Od (4) _____ (5) _____ retorike u njegovim pjesmama jasno prevladava udivljenje ljepotom odabranice koju (6) _____ naziva vilom. Džorine pjesme tvore motivski (7) _____, ali sadržajno cjelovit kanconijer ljubavnih pjesama. (8) _____ pjesama ispjevana je dvostruko rimovanim dvanaestercem. Utvrdivši pjesnički izraz i zacrtavši put, zajedno sa Šiškom (9) _____ bio je uzor i učitelj (10) _____ generacijama hrvatskih petrarkista.

0.	A. Dramatičar	B. dramatičar
1.	A. Džore	B. Đore
2.	A. Imučne	B. imućne
3.	A. svećenički	B. svečenički
4.	A. petrarkističke	B. petrarkističke
5.	A. udvaračke	B. udvaračke
6.	A. najčešće	B. najćešće
7.	A. ograničen	B. ograničen
8.	A. Većina	B. Večina
9.	A. Menčetićem	B. Menčetićem
10.	A. sljedećim	B. sljedećim

TOČNI ODGOVORI: 1. **A**, 2. **B**, 3. **B**, 4. **A**, 5. **B**, 6. **A**, 7. **B**, 8. **A**, 9. **A**, 10. **B**

OBRAZOVNI ISHOD: prepoznati fonetske i fonološke jedinice hrvatskoga standardnoga jezika, tj. glasove

(njihova artikulacijska i akustička obilježja)

BODOVANJE: 1 bod – svaki točan odgovor (ukupno 10 bodova),

0 bodova – netočan odgovor ili ukoliko se označi više odgovora za svaku riječ

2. OSNOVNA RAZINA

2.1. Područja ispitivanja

Ispit iz Hrvatskoga jezika sastoji se od dviju cjelina.

Prvom cjelinom ispituje se **pismeno izražavanje (vještina oblikovanja različitih vrsta tekstova)**, a drugom cjelinom **vještina čitanja s razumijevanjem**.

U obama dijelovima ispita ispituje se **uporaba hrvatskoga jezika te književnoteorijska i književnopovijesna znanja**.

2.2. Obrazovni ishodi

Za svako područje ispitivanja određeni su posebni ciljevi ispita, odnosno konkretni opisi onoga što pristupnik mora znati, razumjeti i moći učiniti kako bi postigao uspjeh na ispitu.

Prvom cjelinom ispituje se pismeno izražavanje, odnosno vještina oblikovanja različitih vrsta tekstova.

U **pismenome izražavanju**, odnosno **vještini oblikovanja različitih vrsta tekstova** od pristupnika se očekuje posjedovanje znanja, sposobnosti i vještina kojima samostalno pristupa tekstu.

Od pristupnika se očekuje da zna, tj. može:

- sintetizirati i uobličiti misli i spoznaje u esej te sastaviti vezani tekst (uvod, razradba, zaključak)
- samostalno napisati tražene oblike teksta (opis, dijalog i monolog, raščlambu i tumačenje, interpretaciju, analizu, sintezu, biografiju, pismo, recenziju, dokazivanje, raspravu, esej i komunikacijske tekstove)
- strukturirano izlagati u zadanim veličinama (vrijeme, broj riječi itd.)
- prikladno rabiti stručno nazivlje
- potkrijepiti stavove i sudove valjanim argumentima i primjerima (citati ili parafraze)

- objasniti sadržaj, namjenu i poetsku funkciju ponuđenoga teksta
- iznijansirano čitati i analizirati ponuđeni tekst ili likovni prilog (sadržaj, strukturu, izraz i stilske obilježnosti), odnosno uočiti sličnosti ili razlike u ponuđenim tekstovima
- povezivati stečena književnopovijesna znanja s ponuđenim tekstom¹³
- opisati glavne značajke književnoga roda i vrste ponuđenoga teksta
- vladati jezičnom, pravopisnom i logičkom raščlambom
- ispravno pisati hrvatskim književnim jezikom (gramatička i pravopisna točnost)¹⁴
- smisljeno, jasno, jezgrovito i stilski prikladno izložiti misli
- prema ponuđenim smjernicama povezano, jezgrovito, jasno i jezično pravilno sastaviti traženi pisani oblik
- uredno i čitljivo pisati.

Ispitna djela na kojima će se, između ostaloga, temeljiti teme školskoga eseja, odnosno iz kojih će biti ponuđeni ulomci, mijenjaju se svake školske godine.

Ispitna djela u školskoj godini 2010./2011. za osnovnu razinu ispita su:

1. Marin Držić, Dundo Maroje
2. Ivan Gundulić, Suze sina razmetnoga
3. F. M. Dostojevski, Zločin i kazna

¹³ Koja se sve književnopovijesna znanja očekuju od pristupnika na osnovnoj razini određeno je na str. 34. – 35.

¹⁴ Koja se sve jezična znanja i vještine očekuju od pristupnika na osnovnoj razini određeno je na str. 32. – 34.

4. Ante Kovačić, U registraturi

5. Antun Branko Šimić, Preobraženja.

Drugom se cjelinom provjerava vještina **čitanja s razumijevanjem**.

Od pristupnika se očekuje:

- poznavanje tekstova, autora, razdoblja i poetika hrvatske i svjetske književnosti¹⁵
- sposobnost da na temelju književnih ili neknjiževnih tekstova prepozna književnopovijesna i književnoteorijska obilježja¹⁶
- uočavanje specifičnosti stvaralaštva pojedinoga autora
- primjena znanja iz područja jezika na ponuđenim tekstovima¹⁷.

Već je prethodno navedeno kako oba dijela ispita provjeravaju **uporabu hrvatskoga jezika**.

Od pristupnika se pritom očekuje da zna, tj. može:

- razlikovati osnovne jezikoslovne pojmove
- prepoznati fonetske i fonološke jedinice hrvatskoga standardnoga jezika, tj. glasove (njihova artikulacijska i akustička obilježja), slogove i prozodiju te njihovu raspodjelu
- razlikovati fon, fonem, alofon i grafem; morf, morfem i alomorf i prepoznati ih na primjerima
- na primjerima prepoznati, objasniti te primijeniti sljedeće glasovne promjene:
  - sibilizaciju
  - palatalizaciju
  - jotaciju
  - nepostojano a

¹⁵ v. str. 34. – 35.

¹⁶ ibid

¹⁷ Opis obrazovnih ishoda iz područja jezika koji se ispituju ispitom na osnovnoj razini ponuđen je na str. 32. – 34.

- vokalizaciju
  - jednačenje glasova po mjestu tvorbe
  - jednačenje glasova po zvučnosti
  - gubljenje glasova
  - alternacije ije/je/e/i
  - razlikovati obilježja književnoga i neknjiževnoga teksta
  - na primjerima prepoznati osnovna obilježja čakavskoga, kajkavskoga i štokavskoga narječja te opisati njihovu ulogu u hrvatskoj kulturi i odnos prema standardu te položaj etnografskih dijalektizama u standardnome jeziku
  - prepoznati obilježja i razvoj hrvatskoga jezika i pisma od Bašćanske ploče do danas
  - opisati razloge jezične razjedinjenosti u hrvatskoj književnosti i pokušaje grafijskoga ujednačavanja
  - razlikovati gramatičke kategorije promjenjivih vrsta riječi (rod, broj, padež, lice, vrijeme, vid, način, stupanj i određenost) te ih funkcionalno primjenjivati
  - analizirati rečenično ustrojstvo:
    - predikat
    - subjekt
    - objekt
    - priložne oznake
    - atribut i apoziciju
  - odrediti i primijeniti leksičko-semantičke pojmove:
    - metaforu
    - metonimiju
    - sinonime
    - antonime
    - homonime
    - arhaizme i historizme
  - objasniti značenje čestih frazema u hrvatskome jeziku te njihov odnos prema frazemima u drugim jezicima
  - objasniti razloge jezičnoga posuđivanja, razlikovati vrste posuđenica te pravilno pisati posuđenice
  - primjenjivati funkcionalne stilove hrvatskoga jezika
  - objasniti strukturu rječnika i leksikografske definicije i rabiti rječnik.
- Oba dijela ispita provjeravaju i **književnopovijesna i književnoteorijska** znanja.
- Od pristupnika se na osnovnoj razini očekuje da zna, odnosno može:
- opisati obilježja književnih rodova i vrsta i oprimiti ih
  - razlikovati i analizirati lirske, epske, dramske, književno-znanstvene i publicističke tekstove
  - objasniti povijesni razvoj lirike, epike i drame
  - prepoznati i opisati književnopovijesna razdoblja europske (svjetske) književnosti (vremenske odrednice, predstavnike i poetiku) od staroga vijeka do suvremene književnosti u kronološkome slijedu
  - prepoznati i opisati književnopovijesna razdoblja hrvatske književnosti (vremenske odrednice, predstavnike i poetiku) od srednjega vijeka do suvremene književnosti u kronološkome slijedu
  - razlikovati i usporediti poetike i estetike književnopovijesnih razdoblja od staroga vijeka do suvremene književnosti
  - objasniti Bibliju kao temeljnu knjigu europske civilizacije (naziv, struktura, jezici i prijevodi, temeljni tekstovi predviđeni programom)
  - interpretirati: Homer, *Ilijada*; Sofoklo, *Antigona*
  - interpretirati: Plaut, *Škrtac*
  - poznavati tekst Bašćanske ploče te objasniti važnost

Bašćanske ploče za hrvatsku kulturu

- objasniti značenje Petrarkine poezije, prepoznati Petrarkin sonet i petrarkistički stil
- interpretirati: Dante Alighieri, *Pakao*; Giovanni Boccaccio, *Dekameron*; Francesco Petrarca, *Kanconijer*
- interpretirati: William Shakespeare, *Hamlet*; Miguel de Cervantes, *Don Quijote*
- opisati stvaralački životopis Marka Marulića i Marina Držića
- interpretirati: Marko Marulić, *Judita*; Marin Držić, *Dundo Maroje*
- interpretirati liriku hrvatskih petrarkista: Hanibal Lucić, Šiško Menčetić i Džore Držić
- opisati stvaralački životopis Ivana Gundulića i interpretirati njegova djela *Suze sina razmetnoga* i *Dubravka*
- objasniti geografsku, tematsku i žanrovsku raznolikost hrvatskoga baroka
- objasniti tematsku specifičnost hrvatskoga prosvjetiteljstva
- interpretirati: Johann Wolfgang Goethe, *Patnje mladoga Werthera*
- objasniti ulogu lirike u hrvatskome narodnome preporodu i interpretirati liriku Petra Preradovića
- objasniti značenje Gajeve pravopisne reforme u procesu standardizacije hrvatskoga jezika
- opisati stvaralački životopis Ivana Mažuranića i interpretirati njegovo djelo *Smrt Smail-age Čengića*
- opisati stvaralački životopis Augusta Šenoae, objasniti njegovu ulogu u kontekstu hrvatske književnosti 19. st. te interpretirati djelo *Zlatarovo zlato*

- interpretirati: Honore de Balzac, *Otac Goriot*; Fjodor Mihajlovič Dostojevski, *Zločin i kazna*
- interpretirati: Ante Kovačić, *U registraturi*; Vjenceslav Novak, *Posljednji Stipančići*
- interpretirati liriku Silvija Strahimira Kranjčevića
- interpretirati: Henrik Ibsen, *Nora*
- interpretirati liriku Antuna Gustava Matoša i Vladimira Vidrića
- objasniti ulogu dijalektalnoga pjesništva hrvatske moderne
- interpretirati: Antun Gustav Matoš, *Kip domovine na početku leta 188**
- interpretirati: Marcel Proust, *Combray*
- objasniti obilježja moderne lirike
- interpretirati liriku Antuna Branka Šimića
- opisati stvaralački životopis Miroslava Krleže i interpretirati njegova djela: *Gospoda Glembajevi* i *Povratak Filipa Latinovicza*
- interpretirati liriku Tina Ujevića, Dobriše Cesarića i Dragutina Tadijanovića
- interpretirati liriku Jure Kaštelana, Vesne Parun, Josipa Pupačića, Ivana Slamniga i Slavka Mihalića
- interpretirati: Pavao Pavličić, *Dunav*
- povezivati i uspoređivati književnost s ostalim umjetnostima.

2.3. Struktura ispita

Ispit iz Hrvatskoga jezika sastoji se od dviju cjelina. Prvom cjelinom ispituje se **pismeno izražavanje (vještina oblikovanja različitih vrsta tekstova)**, a drugom cjelinom **vještina čitanja s razumijevanjem**. Obje ispitne cjeline imaju 50% udjela u ukupnome uspjehu na ispitu.

2.3.1. Pismeno izražavanje

Pismeno izražavanje ispituje se esejskim zadatkom u kojem pristupnici mogu dobiti ukupno 80 bodova¹⁸. Pristupnici trebaju napisati esej ograničene duljine (na osnovnoj razini od 350 do 500 riječi) na temelju ponuđenoga teksta (tekstova) ili teksta s likovnim prilogom.

Tekstovi mogu biti književni (odlomci iz književnih djela¹⁹) ili neknjiževni (novinski i sl.). Bit će popraćeni smjernicama za pisanje, a njihova je svrha pomoći pristupniku da oblikuje svoj esej.

Na ispitu iz Hrvatskoga jezika moguća su tri tipa eseja²⁰:

1. interpretativni školski esej
2. usporedna raščlamba dvaju ili više tekstova
3. raspravljački školski esej.

Od ovih triju mogućih tipova školskoga eseja pristupniku će na ispitu biti ponuđena dva tipa od kojih odabire samo jedan tip i piše svoj esej na odabranu temu prema ponuđenim smjernicama.

Interpretativni školski esej uvijek se odnosi na jedno od ispitnih djela koja su propisana u ispitnome

¹⁸ ¹⁹ ²⁰ U poglavlju Opis bodovanja priložena je ljestvica za vrjednovanje eseja s detaljnim pojašnjenjem. Popis književnih ispitnih djela ponuđen je na str. 32.

Za sva tri tipa eseja ponuđen je primjer u poglavlju Primjeri zadataka s detaljnim pojašnjenjem.

katalogu. Na svakome će ispitu uvijek biti ponuđen jedan interpretativni školski esej, a drugi može biti bilo koji od triju mogućih tako da mogu biti ponuđena i dva interpretativna školska eseja.

Pristupnik u sebi čita polazni tekst (iščitava tekstove ili likovni prilog) te o zadanome predlošku ili predlošcima piše esej zadane duljine.

2.3.2. Čitanje s razumijevanjem

U drugoj se ispitnoj cjelini zadatcima zatvorenoga tipa ispituje stečeno znanje i ovladanost hrvatskim jezikom i književnošću.

Tablica 1. Struktura druge ispitne cjeline

VRSTA ZADATKA	BROJ ZADATAKA	BROJ BODOVA
Zadaci višestrukoga izbora	65	65
Zadaci alternativnoga izbora	10	10
Zadatak povezivanja i sređivanja	1	5

Ukupan broj zadataka može biti veći ili manji za 3, ali ukupan broj bodova je uvijek 80.

Zadaci višestrukoga izbora su međusobno povezani u 4 'grozda' zadataka zajedničkim polaznim tekstovima. Pristupnik na temelju pročitanaog teksta treba odgovoriti na niz uz njega povezanih zadataka odabirući među četirima ili trima ponuđenima jedan točan odgovor²¹.

²¹ Oblike zadatka možete pogledati u poglavlju Primjeri zadataka s detaljnim pojašnjenjem, a izgled 'grozdova' zadataka u objavljenome

U zadatku povezivanja i sređivanja pristupnik treba pojmove iz jednoga stupca povezati s odgovarajućim pojmovima iz drugoga stupca prema navedenome kriteriju. U drugome stupcu jedan pojam ne može se povezati.

U zadatcima alternativnoga izbora pristupnik treba dopuniti 10 praznina (praznih crta) u tekstu odabirući, između dvaju ponuđenih, ispravan oblik riječi koja nedostaje.

2.4. Tehnički opis ispita

2.4.1. Trajanje ispita

Ispit iz Hrvatskoga jezika je pisani i traje ukupno 240 minuta.

Prvi dio ispita (*pismeno izražavanje*) provodi se vremenski odvojeno od drugoga dijela i traje ukupno 160 minuta.

Drugi dio ispita (*čitanje s razumijevanjem*) traje ukupno 80 minuta.

Vremeni raspored obaju dijelova ispita bit će objavljen u *Vodiču kroz državnu maturu* te na mrežnim stranicama *Nacionalnoga centra za vanjsko vrednovanje obrazovanja* (www.ncvvo.hr).

2.4.2. Izgled testa i način rješavanja

Pismeno izražavanje

Pristupnici dobivaju omotnicu u kojoj je ispitna knjižica, list za koncept te list za čistopis.

Od pristupnika se očekuje da pažljivo pročitaju upute koje će slijediti pri pisanju eseja otisnute na trećoj stranici ispitne knjižice.

---

oglednome primjeru testa.

U ispitnoj knjižici pristupnicima su ponuđena dva tipa eseja²² od kojih odabiru **samo jedan tip** i pišu svoj esej na odabranu temu prema ponuđenim smjernicama.

Pristupnici mogu rabiti list za koncept pri pisanju eseja, ali na kraju moraju svoj esej čitljivo prepisati na list za čistopis.

Čitanje s razumijevanjem

Pristupnici dobivaju omotnicu u kojoj je knjižica s tekstovima, ispitna knjižica te list za odgovore.

Od pristupnika se očekuje da pažljivo pročitaju upute koje će slijediti pri rješavanju testa otisnute na trećoj stranici ispitne knjižice.

Dotatno, za svaku vrstu zadataka priložena je uputa za rješavanje. Čitanje ovih uputa je bitno jer je u njima naznačen i način obilježavanja točnih odgovora.

Zadatke u drugome dijelu ispita pristupnici rješavaju označivanjem slova točnoga/točnih odgovora među ponuđenima. Slova točnih odgovora označuju se znakom X. Ukoliko u zadatcima, u čijim se uputama zahtijeva određeni broj odgovora, pristupnik označi više od navedenoga broja, zadatak će se bodovati s 0 (nula) bodova bez obzira na to što među njima ima označenih točnih odgovora.

2.4.3. Pribor

Pribor koji je dopušteno rabiti tijekom pisanja obaju dijelova ispita iz Hrvatskoga jezika je kemijska olovka plave ili crne boje, a za pisanje prvoga dijela ispita pristupnici mogu rabiti i nalivpero.

---

²² v. poglavlje Struktura ispita

2.5. Opis bodovanja

Ukupni broj bodova je 160.

2.5.1. Vrjednovanje prve ispitne cjeline

Uspješno napisan esej u prvoj ispitnoj cjelini donosi ukupno 80 bodova.

Eseje pristupnika vrjednuju osposobljeni ocjenjivači prema jedinstvenoj ljestvici za procjenu.

U svakome eseju vrjednuje se:

- čitanje i razumijevanje polaznih tekstova
- pismeno izražavanje
- uporaba jezika.

U tablici 2. prikazano je što podrazumijeva svaki od navedenih elemenata vrjednovanja te koji je njihov postotni udio.

Tablica 2. Temeljna tablica elemenata za vrjednovanje

OZNAKA	ELEMENT VRJEDNOVANJA		OPISIVAČI	POSTOTNI UDIO ELEMENTA U UKUPNOME BROJU BODOVA
A	ČITANJE I RAZUMIJEVANJE TEKSTA	A1	<i>navedena su obilježja ponuđenoga teksta/tekstova - ostvaren je traženi oblik eseja</i>	50%
		A2	<i>prepoznati su ključni sadržajni podatci i struktura</i>	
		A3	<i>opisana je problematizacija prema smjernicama tekstova</i>	
		A4	<i>navedene tvrdnje potkrijepljene su citatom/parafrazom</i>	
		A5	<i>pokazano je razumijevanje teksta</i>	
B	PISMENO IZRAŽAVANJE	B1	<i>esej je sadržajno i grafički oblikovan u tri dijela – UVOD, RAZRADBA i ZAKLJUČAK</i>	15%
		B2	<i>tekst je smisljeno povezan</i>	
		B3	<i>prikladan rječnik i stil</i>	
C	UPORABA HRVATSKOGA JEZIKA	C1	<i>rečenice su jasno i točno oblikovane</i>	35%
		C2	<i>pravopisna točnost</i>	
		C3	<i>gramatička točnost</i>	
Ukupno				100%

Posebne situacije u vrjednovanju

Školski esej ne će se vrjednovati i dobit će nula (0) bodova:

- ako je pristupnik nepristojan u izražavanju
- ako se pristupnik izravno obraća ocjenjivaču
- ako pristupnik piše viceve ili pjesme
- ako pristupnik crta, ilustrira na listu za čistopis
- ako pristupnik nije odgovorio na zadani zadatak (promašena tema)

- ako ima nedovoljan broj riječi (dopušteno je odstupanje 10% od donje granice broja riječi)
- ako je rukopis potpuno nečitljiv
- ako je školski esej napisan velikim tiskanim slovima.

U tablici 3. prikazan je broj bodova za svaki pojedini element vrjednovanja i opisivač.

Za svaki esej izrađuje se precizna ljestvica bodova za pojedine opisivače.

Tablica 3. Ukupan broj bodova za svaki kriterij u vrjednovanju eseja

OZNAKA	ELEMENT VRJEDNOVANJA		OPISIVAČI	BODOVI	UKUPNO
A	ČITANJE I RAZUMIJEVANJE TEKSTA	A1	<i>navedena su obilježja ponuđenoga teksta/ tekstova - ostvaren je traženi oblik eseja</i>	2	20
		A2	<i>prepoznati su ključni sadržajni podatci i struktura</i>	4	
		A3	<i>opisana je problematizacija prema smjernicama tekstova</i>	6	
		A4	<i>navedene tvrdnje potkrijepljene su citatom/ parafrazom</i>	4	
		A5	<i>pokazano je razumijevanje teksta</i>	4	
B	PISMENO IZRAŽAVANJE	B1	<i>esej je sadržajno i grafički oblikovan u tri dijela – UVOD, RAZRADBA i ZAKLJUČAK</i>	3	6
		B2	<i>tekst je smisljeno povezan</i>	2	
		B3	<i>prikladan rječnik i stil</i>	1	
C	UPORABA HRVATSKOGA JEZIKA	C1	<i>rečenice su jasno i točno oblikovane</i>	4	14
		C2	<i>pravopisna točnost</i>	5	
		C3	<i>gramatička točnost</i>	5	
Ukupni zbroj bodova dodijeljen u skladu s ljestvicom za vrjednovanje množi se s dva.					40 • 2 = 80

Primjer ovakve ljestvice može se pronaći na mrežnim stranicama *Nacionalnoga centra za vanjsko vrednovanje obrazovanja* (www.ncvvo.hr) uz objavljeni nacionalni ispit iz Hrvatskoga jezika u školskoj godini 2007./2008., a primjer razrađene ljestvice za vrjednovanje bit će priložen i uz ogledni primjer testa.

Bitno je napomenuti da se nakon provedbe ispita razrađena ljestvica upotpunjava primjerima eseja i pogrešaka kako bi se dodatno, konkretnim primjerima, osigurala objektivnost pri vrjednovanju.

2.5.2. Vrjednovanje druge ispitne cjeline

Uspješnim rješavanjem druge ispitne cjeline pristupnik može ostvariti maksimalno 80 bodova.

Svaki točno označen odgovor (na zadatak, odnosno na dio zadatka ukoliko se u zadatku traži više odgovora) u drugoj ispitnoj cjelini (čitanje s razumijevanjem) donosi jedan bod.

2.6. Primjeri zadataka s detaljnim pojašnjenjem

U ovome poglavlju nalaze se primjeri zadataka. Uz svaki primjer zadatka ponuđen je opis te vrste zadatka, obrazovni ishod koji se tim konkretnim zadatkom ispituje, točan odgovor te način bodovanja.

2.6.1. Primjeri zadataka esejskoga tipa

Zadatak esejskoga tipa sastoji se od **upute** (u kojoj je opisan način rješavanja zadatka, broj riječi i sl.), **polaznih tekstova i/ili slikovnog materijala** te **smjernica** za pisanje.

U ovome poglavlju ponuđen je primjer za sva tri tipa eseja koja mogu biti zadana na državnoj maturi, a to su:

1. interpretativni školski esej
2. usporedna raščlamba dvaju ili više tekstova
3. raspravljački školski esej.

2.6.1.1. Interpretativni školski esej

Ako se pristupnik odluči za interpretativni školski esej, susrest će se s pjesmom, ulomkom iz proznoga, dramskoga ili esejističkoga književnoga djela ili s likovnim prilogom koji prati tekst.

Ponuđene tekstove u ovome zadatku otvorenoga tipa pristupnik bi trebao razumjeti i književno procijeniti iako nužno ne poznaje cjelokupno stvaralaštvo autora teksta.

Ponuđeni tekst popraćen je metodičkim instrumentarijem koji informira o naslovu, autoru i, ako je potrebno, kontekstualnim napomenama kojima se ponuđenomu ulomku upotpunjuje smisao.

Svrha smjernica za pisanje je pristupniku olakšati sastavljanje. One ne sugeriraju strukturu školskoga eseja koje se treba pridržavati, nego samo podsjećaju na polazne točke za učinkovito čitanje i razumijevanje teksta.

Primjer zadatka za pisanje interpretativnoga školskoga eseja

Pred Vama je ulomak iz romana Posljednji Stipančići Vjenceslava Novaka.

Pozorno ga pročitajte, a zatim i smjernice za pisanje školskoga eseja ispod teksta.

Redoslijed ponuđenih smjernica ne obvezuje Vas u Vašem oblikovanju eseja.

Svoj esej oblikujte kao zaokruženu cjelinu (uvod, razradba, zaključak).

Prvo pišite na priloženome listu za koncept, a na kraju uredno prepisite na list za čistopis. Esej možete ispravljati na konceptu, ali ne i na čistopisu.

Pazite da Vaš esej bude pravopisno i gramatički točan. Školski esej treba imati od 350 do 500 riječi.

... I koliko je to njezino čeznuće za odličnim društvom i zabavama što bi ih sad građani a sad časnici davali, bilo neobuzdano, opet ga je neumoljivo sapinjala tvrdokorna vlast oca. Nije htio ni da čuje za kakove izdatke na njezina odijela i gdje kada upravo surovo uskraćivao i neznatne troškove što bi ih za nju mati od njega tražila. Da uskratiti novac, on bi našao sto razloga i napokon predbacivao Valpurgi da je iskarila to dijete puštajući mu preko očevoga znanja koješta na volju. - Htio je pako da Lucija boravi u njegovoj sobi te mu čita, a on je podučava, kako bi tvrdio, u onome što će joj danas-sutra vrijediti daleko više nego misli na kojekakve ludorije što ih može da zamisli ženska ispraznost.

Nelijepo, zlobi nalik čuvstvo proti ocu mučilo bi gdje kad Luciju, a to nije mogla da zataji ni njemu ni majci. Izravno mu toga dašto nije smjela reći; ali je Stipančić pogađao da je njezina pokornost i uslužnost prema njemu usiljena. Majci pako nije skrivala to svoje čuvstvo naspram ocu; kad bi joj rekla da otac želi neka dođe u njegovu sobu, smračila bi lice:

- Idem kad moram. Ali da znate kako mi teško teku časovi u očevoj sobi, vi me ne bi nikada gore slali.
- Vidiš, Lucijo, a on želi samo da s njime razgovaraš.
- Ja ne umijem da s njime razgovaram.

- Zašto si takova? I otac se na te tuži da sjediš uza nj kao tuđa i samo ga mučiš svojom upornom šutnjom.
- Velim vam, kad sam sama uza nj, meni su svezana usta. Što bih s njime govorila, kad znam da mi nije pravedan? Zar nisam odrasla pa i danas još zatvorena u ovim tamnim sobama kao u samostanu? Neka pogleda moje vršnjakinje kakvi im je život, pa će vidjeti govorim li pravo.

I Valpurga je bila o tom uvjeren, ali je htjela da Luciju priljubi ocu, jer on je još uvijek najradije njoj spočitavao da nije umjela dati Luciji odgoja te nema u sebi nikakvih nježnijih osjećaja već je odrasla divlja i surova kao gorštakinja.

Vjenceslav Novak, Posljednji Stipančići

Smjernice za pisanje školskoga eseja

Uočite temeljni problem o kojem ulomak govori.

Usporedite međusobne odnose i postupke likova o kojima se u ulomku pripovijeda i potkrijepite svoje tvrdnje navodima iz ulomka.

Kakvim se iskazuje otac u odnosu prema Luciji? Kako se Valpurga postavlja prema odnosu oca i kćeri?

Komentirajte zašto je Lucija Stipančić primjer tragične moderne djevojke.

Povežite ulomak s kontekstom djela i to s vremenom u kojem nastaje i s različitim roditeljskim odnosom prema djeci. Prisjetite se Stipančićeva odnosa prema sinu i usporedite ga s odnosom prema kćeri.

Usporedite tadašnji način odgoja s današnjom situacijom.

2.6.1.2. Usporedna raščlamba dvaju ili više tekstova

U ovome tipu zadatka ponuđena su najmanje dva teksta koja povezuje neko obilježje, primjerice, tematika, glavni motiv, književna vrsta, stilska epoha itd.

I u ovome zadatku pristupnik treba izraziti svoj osobni stav koji se temelji na njegovoj književnoj naobrazbi. Od pristupnika se očekuje da uoči problem te sličnosti i razlike ponuđenih tekstova.

Dakle, valja promišljeno pročitati ponuđene tekstove i smjernice za pisanje koje uspostavljaju vezu među tekstovima. I u ovome zadatku uz ponuđene tekstove slijedi metodički instrumentarij koji pristupnika informira o naslovu, autoru i, ako je potrebno, kontekstualne napomene kojima se ponuđenomu ulomku upotpunjuje smisao.

Primjer zadatka za pisanje usporedne raščlambe

Pred Vama su dva ulomka iz romana Posljednji Stipančići Vjenceslava Novaka i Zlatarovo zlato Augusta Šenoa.

Pozorno ih pročitajte, a zatim i smjernice za pisanje školskoga eseja ispod teksta. Redosljed ponuđenih smjernica ne obvezuje Vas u Vašem oblikovanju školskoga eseja.

Svoj školski esej oblikujte kao zaokruženu cjelinu (uvod, razradba, zaključak).

Prvo pišite na priloženome listu za koncept, a na kraju uredno prepisite na list za čistopis. Školski esej možete ispravljati na konceptu, ali ne i na čistopisu. Pazite da Vaš školski esej bude pravopisno i gramatički točan.

Esej treba imati od 350 do 500 riječi.

Lucija gledaše časak strogim pogledom u lice slike.

- No... gledaj mi u oči! - reče ona tiho; - gledaj čvrsto, ravno, da vidim već jednom jasno što je istina? Oprosti... ti, čovjek kavalir, učen, ugledan i bogat, kako bi ti mogao varati sirotu osamljenu djevojku? No... gledaj mi čvrsto u oči! Zar bi tvoje oči mogle varati i onda... Čuj, Alfrede! Ja sumnjam: ta reci jasno, otvoreno: Kad će to biti, da me dođeš osloboditi iz ovih uza? Ja sjedim u onom starom naslonjaču med njegovim mrkim drugovima i često mi bude kao da se ova tijesna četiri zida sve stežu i da se niski strop nada mnom sve spušta k momu tjemenu, i biva mi da vičem: Ugušit ću se... pomozite, ugušit ću se!... Pa onda plačem i skrivam oči da ne vidim ovaj grob živih! Najvoljela bih da je sve gotovo, da me mrtvu nose odovuda gdje propada moja mladost: još mogu samo da vidim tebe ... da ti pružim ruku, možda me izvedeš tamo gdje je široki svijet, gdje je svjetlo, gdje se giblju pravi, živi ljudi! Da nijesam još zdrava? Ako nijesam, pa ti mi donesi zdravlje! Zar bih ovdje mogla ozdraviti? Nu pogledaj mi otvoreno, iskreno u oči. Zašto, ako me ljubiš, i ne dođeš po mene?

Vjenceslav Novak, Posljednji Stipančići

- Gospodine Pavle, ako Boga znate, idite! - šapnu Dora otimljući mu ruku.
  - Hoću. Ali slušaj me. Samo riječ. Moram. Danas mi se u srce zarinuo krvav nož, htio sam da prokunem dan na koji me majka rodila. Tmina mi pade na oči, kamen na srce, bilo mi je da se živ zakapam. Al neviđena ruka trgne me iz čame, ponese me pred tebe, djevojko. Da mi je put do tebe zakrčio rođeni brat, bio bih ga ubio. Karaj me da sam ušao kao zlotvor amo, karaj! Istina je. Htjedoh ti vidjeti samo kuću, opazih tebe. Srce me srvalo. Srce, Doro moja - koje čuva u sebi predragi zapis - ime tvoje. Što mi volja - šta snaga - šta pamet? Sve si samo ti, djevojko moja! Kad sam dozivao u pamet onaj blagi čas gdje ti suze ljubavi potekoše niz moje čelo, mišljah da je samo bio san - o raju, o Bogu. Al sad sam kod tebe. Ovo je tvoja ruka. Sad mi je dobro. Oj živoga, da me voliš. Vjeri mi se da me iznevjeriti nećeš ma kako nas raskidali. I evo ti nevjeren plemićku podajem ruku da neću biti nego tvoj - i ne ugledao lica božjega ako nijesam pošten i čist.
  - Ne govori, ne govori, Pavle - odvratila djevojka dršćući kroz suze - da, da, tvoja sam, al ne govori, previše sam sretna!
- I baci mu se u naručje, i trgnu mu se iz naručja, pa zavapi:
- Zbogom, Pavle! Evo me, kumo!
  - Prosti nam grijeh, o milosrdni Bože! - zamrmlja stara i ode sa Dorom u kuću.
- Žurno pohiti Pavle na konju u svoje noćište.

August Šenoa, Zlatarovo zlato

Smjernice za pisanje školskoga eseja

Autore priloženih ulomaka smjestite u književnopovijesna razdoblja u kojima stvaraju. Pritom odredite koji autor prethodi kojemu.

Usporedite dva priložena ulomka i opišite kako su se osjećale Lucija i Dora.

Prisjetite se koje su okolnosti obilježile Lucijin jednostrani razgovor s Alfredovom slikom te navedite uzroke Lucijine osjećajne krize.

Zašto se Dora i Pavle kriomice sastaju i zašto je njihova ljubav unaprijed osuđena na propast?

Navedite sličnosti i razlike između Lucije i Dore. Što uzrokuje njihove osjećaje? Zašto je Dorina ljubav tragična, a Lucijina nesretna?

Slažete li se s tvrdnjom da su njih dvije gubitnice u ljubavi? Obrazložite svoj stav. Razmislite o tvrdnji da se velike ljubavi često teško ostvaruju.

Svoj stav obrazložite osobnim čitateljskim iskustvom.

2.6.1.3. Raspravljajući školski esej

Predložene teme u ovome tipu zadatka odnose se na našu društvenu stvarnost.

Dakle, u ovome zadatku može biti ponuđen tekst ili pitanje koje propituje neki problem iz svijeta rada, slobodnoga vremena, umjetnosti, sporta, medija, potrošačkoga društva, tehnološkoga napretka, ravnopravnosti spolova, nasilja u društvu itd.

Predložene teme nisu nikada strogo književne, no mogu se ticati i čitanja i pristupnikova odnosa prema književnosti i umjetnosti uopće.

Raspravljajući školski esej, pa i onda kada je riječ o književnosti, nikako ne predviđa niti očekuje jedinstveni odgovor.

Dapače, od pristupnika se očekuje predočivanje svojega osobnoga kulturnoga iskustva potkrijepljeno sjećanjima na pročitane lektiru i pokazivanje sposobnosti analiziranja i sintetiziranja teme koju propituje.

Primjer zadatka za pisanje raspravljčkoga školskoga eseja

Pred Vama je ulomak iz eseja *Bura i gripa, bez maskara* iz knjige *Veliko spremanje* Andreje Zlatar.

Pozorno ga pročitajte, a zatim i smjernice za pisanje eseja ispod teksta.

Redosljed ponuđenih smjernica ne obvezuje Vas u Vašem oblikovanju eseja.

Svoj esej oblikujte kao zaokruženu cjelinu (uvod, razradba, zaključak).

Prvo pišite na priloženome listu za koncept, a na kraju uredno preprišite na list za čistopis. Esej možete ispravljati na konceptu, ali ne i na čistopisu.

Pazite da Vaš esej bude pravopisno i gramatički točan. Esej treba imati od 350 do 500 riječi.

Proljeće se obično iščekuje već od Nove godine. U početku bezizgledno, ali uporno, svakim se novim danom približavamo željenom cilju: skidanju kaputa, odbacivanju čizama, šalova, toplih kapa, kao da će se nakon takvoga skidanja debelih slojeva povoja pojaviti neko naše novo, svježije lice. Ali mi zimi nismo na face-liftingu, naprotiv, pronalazimo nove neobične mrlje na koži, blijede pjege, od jutarnjih mrazova zamrznute bore. Pa ipak, u svakodnevicu pokušavamo ugurati znakove proljeća, pokoje niske cipele, šetnju o podne u raskopčanoj jakni; u jelovnik uvodimo dragocjene i iznimno skupe sastojke koji su ionako izniknuli u nekakvom stakleniku, nizozemske paprike, mladi luk krajem siječnja, hipertrofirane uvozne rotkvice; simuliramo proljetni ugođaj s još nerascvalim granama i prvim buketićima sitnoga cvijeća.

Odlazak na more u veljači samo još požuruje neprirodni proces toga ubrzanja, prividno nas naglo odbacuje naprijed u slijedu godišnjih doba, iz nula stupnjeva premješta u podneblje od petnaest, ispod sivoga pod plavo

nebo. Na more treba ići zimi, da se vidi kako ta mjesta zapravo žive, da se upoznaju njihovi stanovnici koji se ljete skrivaju po svojim konobama i zamračenim kuhinjama... Pojave se tek ponekad, sjednu na zidić pred svojom kućom, u ispranim sivo-plavim mornarskim majicama, neobrijani, ali ipak za ukras, pa iznesu košaru smokava ili rakiju od lani. Kao da se maskiraju nama za veselje. I ljetni je nerad maska, ili, točnije, samo oblik života prilagođen godišnjem dobu.

Kalendar rada i kalendar prirode poklapaju se. A u gradu nema takvih kalendara, nema više pravih godišnjih doba, kažu, većinom iz zime uskačemo u sparine ljeta, a iz ljeta u zimsku maglu. I gripu. Bosiljak sijemo u teglice ili plastične čaše od jogurta, rublje sušimo po radiatorima. U stanovima nema bure, a svaki je otok tako daleko. Zbrajamo gradske nesanice i plahte nam mirišu po „Arielu“ ili „Bijelom Divu“.

Uzalud se prisiljavamo na strpljivo čekanje ljetnog odlaska na more.

Ono što sada gubimo, gubimo u nepovrat, nenadoknadivo je. Naše se uzaludna čekanja talože na nedostignutim otocima.

Andrea Zlatar, odlomci iz teksta Bura i gripa,
bez maškara iz knjige Veliko spremanje

Smjernice za pisanje

Napišite svoj školski esej u obliku pisma autorici teksta.

Slažete li se s njezinim stavovima da živimo sve brže? Objasnite svoj stav pozivajući se na neke nove primjere iz osobnoga života.

Povežite autoričine stavove o današnjem čovjeku s ovim riječima: „Nijedan čovjek nije otok, sasvim sam za sebe; svaki je čovjek dio kontinenta, dio Zemlje...“

Koja sve značenja u priloženome ulomku ima otok?

Poručite autorici je li moderni život donio napredak u svemu ili smo u biti zakinuti za onaj pravi. Obrazložite svoj stav.

2.6.2. Primjer zadatka višestrukoga izbora

Zadatak višestrukoga izbora sastoji se od **upute** (u kojoj je opisan način rješavanja zadatka i koja je zajednička za sve zadatke toga tipa u nizu), **osnove** (pitanja) te **triju ponuđenih odgovora** od kojih je jedan točan.

U sljedećem zadatku samo je jedan odgovor točan. Na listu za odgovore uz **redni broj zadatka trebate obilježiti znakom X samo jedan od triju ponuđenih odgovora.**

Pozorno pročitajte Šopove stihove.

*I da li bih imao dosta snage u svom glasu
Kada bih pred tobom branio ovaj svijet?*

Kako se zove stilska figura u navedenim stihovima?

- A. slavenska antiteza
- B. retoričko pitanje
- C. elipsa

TOČAN ODGOVOR: B

OBRAZOVNI ISHOD: razlikovati i analizirati lirske, epske, dramske, književno-znanstvene i publicističke tekstove

BODOVANJE: 1 bod – točan odgovor

0 bodova – netočan odgovor ili ukoliko se označi više odgovora

2.6.3. Primjer zadatka povezivanja i sređivanja

Zadatak povezivanja i sređivanja sastoji se od **upute** (u kojoj je opisan način rješavanja zadatka i koja je zajednička za sve zadatke toga tipa u nizu), **osnove** (pitanja) i **čestica pitanja** te **čestica odgovora**.

U sljedećem zadatku svakomu pojmu u lijevome stupcu možete pridružiti samo jedan pojam iz desnoga stupca. Na listu za odgovore uz broj koji označuje pojam u lijevome stupcu obilježite znakom X slovo točnoga odgovora iz desnoga stupca.

Do koje je glasovne promjene došlo u podcrtanim riječima?

1. Svaku tvrdnju valja potkrijepiti dokazima.	A. nepostojano a
2. Tvoja je ljubav slađa od vina.	B. jednačenje glasova po zvučnosti
3. Oni su jednojajčani blizanci.	C. sibilizacija
4. Nosorozi su sisavci.	D. palatalizacija
5. Prinčevi više ne postoje.	E. jotacija
F. vokalizacija	

TOČNI ODGOVORI: 1. B, 2. E, 3. A, 4. C, 5. D

OBRAZOVNI ISHOD: na primjerima prepoznati, objasniti te primijeniti glasovne promjene

BODOVANJE: 1 bod – svaki točan odgovor (ukupno 5 bodova)

0 bodova – netočan odgovor ili ukoliko se označi više odgovora za svaku riječ

2.6.4. Primjer zadatka alternativnoga izbora

Zadatci alternativnoga izbora sastoje se od **upute** (u kojoj je opisan način rješavanja zadatka i koja je zajednička za sve zadatke toga tipa u nizu), **teksta** (koji treba dopuniti) te **dvaju ponuđenih oblika** riječi koji u tekstu nedostaju, a od kojih je jedan ispravan.

U sljedećim zadacima prazninama u tekstu trebate pridružiti samo jedan od dvaju ponuđenih oblika riječi. Na listu za odgovore uz broj koji označuje prazninu u tekstu obilježite znakom X slovo točnoga oblika riječi.

Pod brojem 0 naveden je primjer.

Hrvatski renesansni (0)   B   i pjesnik (1)   Držić potomak je (2)   građanske obitelji Darsa i stric Marina Držića. Devedesetih godina stupio je u (3)   stalež. Od (4)   (5)   retorike u njegovim pjesmama jasno prevladava udivljenje ljepotom odabranice koju (6)   naziva vilom.

Džorine pjesme tvore motivski (7)   , ali sadržajno cjelovit kanconijer ljubavnih pjesama. (8)   pjesama ispjevana je dvostruko rimovanim dvanaestercem. Utvrdivši pjesnički izraz i zacrtavši put, zajedno sa Šiškom (9)   , bio je uzor i učitelj (10)   generacijama hrvatskih petrarkista.

0.	A. dramatičar	B. dramatičar
1.	A. Džore	B. Đore
2.	A. imučne	B. imućne
3.	A. svećenički	B. svečenički
4.	A. petrarkističke	B. Petrarkističke
5.	A. udvaračke	B. udvaračke
6.	A. najčešće	B. najćešće
7.	A. ograničen	B. ograničen
8.	A. Većina	B. većina
9.	A. Menčetićem	B. Menćetićem
10.	A. sljedećim	B. sljedećim

TOČNI ODGOVORI: 1. A, 2.B, 3. B, 4. A, 5. B, 6. A, 7. B, 8. A, 9. A, 10. B

OBRAZOVNI ISHOD: prepoznati fonetske i fonološke jedinice hrvatskoga standardnoga jezika, tj. glasove (njihova artikulacijska i akustička obilježja)

BODOVANJE: 1 bod – svaki točan odgovor (ukupno 10 bodova)

0 bodova – netočan odgovor ili ukoliko se označi više odgovora za svaku riječ

3. PRIPREMA ZA ISPIT

Ovo poglavlje odgovara na pitanje kako se pripremiti za ispit, odnosno kako ostvariti navedene obrazovne ishode.

Ponuđene su upute pristupniku za pripremu polaganje obje ispitne cjeline ispita iz Hrvatskoga jezika na državnoj maturi.

Upute pristupnicima su jednake i za višu i za osnovnu razinu ispita.

Literatura za pripremu ispita iz Hrvatskoga jezika su svi udžbenici koji su bili propisani i odobreni od Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa tijekom protekloga četverogodišnjega razdoblja.

Obrazovnim ishodima određeno je što će se ispitivati na državnoj maturi.

Popis obrazovnih ishoda predstavlja smjernicu i nastavnicima i pristupnicima kako se pripremiti za državnu maturu te kako trebaju obraditi dijelove plana i programa.

Ishodi za područje jezika sažimaju najvažnije dijelove u četverogodišnjem srednjoškolskome obrazovanju. Područje nastave jezika obuhvaćeno je posebnim zadacima u drugoj ispitnoj cjelini, a uporaba hrvatskoga jezika posebno se vrjednuje u pisanju školskoga eseja u prvoj ispitnoj cjelini.

U **ishodima za područje književnosti** posebno je bilo složeno odrediti obveznost nekih naslova (iščitavanje i interpretiranje), a nekim se naslovima dala razina prepoznavanja.

U konačnici to je iznjedrilo i popis ispitnih djela na državnoj maturi za prvu ispitnu cjelinu.

Sva su već propisana književna djela probрана prema kriterijima struke i metodike, a u našem je izboru temeljni kriterij bio uklopivost i korelativnost

u konačne ishode nakon četverogodišnjega srednjoškolskoga obrazovanja.

U ishodima za književnost navedena su književnopovijesna razdoblja, književna djela i autori prema službenome planu i programu.

Uspjeh na ispitu uvjetuje i dobra upoznatost s **načinom ispitivanja**.

Pristupnicima se savjetuje:

- proučavanje opisa ispitnih cjelina te primjera zadataka
- rješavanje oglednoga primjera testa.

Na sljedećim stranicama pristupnici mogu pronaći dodatne upute i savjete za pisanje eseja i rješavanje 'grozdova' zadataka u drugoj ispitnoj cjelini.

3.1. Kako pisati školski esej

Na sljedećem primjeru zadatka za pisanje interpretativnoga školskoga eseja pojašnjeno je kako pisati školski esej.

Primjer zadatka

Pred Vama je ulomak iz romana *Gospođa Bovary* Gustavea Flauberta.

Pozorno ga pročitajte, a zatim i smjernice za pisanje školskoga eseja ispod teksta.

Redoslijed ponuđenih smjernica ne obvezuje Vas u Vašem oblikovanju školskoga eseja.

Svoj školski esej oblikujte kao zaokruženu cjelinu (uvod, razradba, zaključak).

Prvo pišite na priloženome listu za koncept, a na kraju uredno preprišite na list za čistopis. Školski esej možete ispravljati na konceptu, ali ne i na čistopisu.

Pazite da Vaš školski esej bude pravopisno i gramatički točan. Školski esej treba imati od 400 do 600 riječi.

Seoski liječnik Charles Bovary vodi tužan, isprazan život bez ljubavi. Jednoga dana hitno je pozvan na imanje čiče Rouaulta. Tamo upoznaje Emmu i otada često navraća u Bertaux.

Što se tiče Charlesa, on se nije ni pokušao upitati zašto tako rado dolazi u Bertaux. Sve da je na to i pomislio, bez sumnje bi svoju revnost bio pripisao ozbiljnosti slučaja ili možda koristi kojoj se od toga nadao. Je li to doista bio razlog da su njegovi posjeti tom gospodarstvu bili ugodna iznimka među bijednim poslovima njegova života? U te dane ustajao bi rano, odjahao bi u galopu, podbadao bi svoga konja, zatim bi sjahao da o travu obriše noge, i navlačio svoje crne rukavice prije no što bi stupio u kuću. Volio je dolaziti u to dvorište, osjećati na svom ramenu ogradu koja se okrećući otvarala, volio je slušati pijetla što je kukurijekao na zidu, i gledati dječake što su mu dolazili u susret. Volio je ambar i staje, volio je čiču Rouaulta koji je pri pozdravu udarao rukom o njegovu ruku nazivajući ga svojim spasiteljem; volio je drvenjake gospođice Emme koja je u njima hodala po opranim kuhinjskim pločicama; visoke su je pete činile malo višom, a kad je hodala pred njim, drveni su se potplati naglo dizali i tupo udarali o njezine kožne cipele.

Ona ga je uvijek ispraćala do prve stepenice pred kućom. Ako mu još ne bi doveli konja, ona bi ostajala tu. Oprostili bi se i više ne bi razgovarali. Svježi bi je zrak obavijao i poigravao se sitnim maljama na njezinu zatiljku, ili joj na kukovima njihao vrpce njezine pregače što su lepršale kao barjačići. Jednom, za jugovine, voda se cijedila niz koru drveća u dvorištu, a po krovovima zgrada topio se snijeg. Ona je stajala na pragu; zatim ode po suncobran i otvori ga. Kroz suncobran od zeleno-modre svile prodiralo je sunce obasjavajući nemirnim odsjevima bijelu put njezina lica. Emma se pod njim smiješila u mlakoj toplini, a kapi su se vode čule kako jedna po jedna padaju na razapetu svilu.

Gustave Faubert, *Gospođa Bovary*

Smjernice za pisanje školskoga eseja

Opišite Charlesa prema ponuđenome ulomku. Protumačite Charlesovu očaranost imanjem Rouaultovih.

Što se događa s Charlesom, a da toga uopće nije svjestan? Što Charlesa privlači u Bertaux?

Što saznajete o Emmi iz ponuđenoga ulomka? (Pozorno čitajte tekst i uočite kako Emmin portret izrasta pred našim očima.)

Promotrite posljednju rečenicu u ponuđenome ulomku i opišite što nam ta slika govori o Charlesu.

Koja pripovjedna tehnika dominira u ponuđenome ulomku?

Jesu li, po Vašem mišljenju, likovi u ovome ulomku prikazani iz iste perspektive?

Čijim očima vidimo Emmu?

Kako se odvijaju susreti između Charlesa i Emme? Uočite što nedostaje.

Saznajete li išta o Emminim osjećajima?

Objasnite zašto ovaj ulomak možemo nazvati antiavanturom.

Smjestite ulomak u kontekst romana. Razmislite i napišite zašto se ovaj romaneskni par nikada nije istinski ostvario.

Prvi korak - pročitati tekst i smjernice

Radi se o ulomku iz romana Gospođa Bovary Gustava Flauberta, francuskoga pisca koji je bio jedan od stupova realizma.

Ponuđeni ulomak inzistira na opisu Charlesa koji će se kasnije oženiti Emmom. O Charlesu znamo da je liječnik, doduše, bez doktorata i da vodi tužan život

bez ljubavi u braku koji je dogovorila njegova majka. No, jednoga dana hitno je pozvan na imanje Bertaux i tamo upoznaje Emmu. Privučen tom nepoznatom ženom stalno se vraća na imanje.

Flaubertovu junakinju upoznajemo kroz zaslijepljeni Charlesov pogled. Međutim, neki signali daju nam naslutiti nemogućnost prave ljubavne priče između dvaju likova.

Čemu služe smjernice

Ponuđene smjernice ne obvezuju Vas u Vašem sastavljanju eseja. Njihova je

svrha samo da Vam olakšaju sastavljanje. One Vam sugeriraju nekoliko polaznih točaka za učinkovito čitanje i interpretiranje ponuđenoga teksta.

Drugim riječima, smjernice Vam skreću pozornost na neke značajke teksta koje Vam mogu pomoći u razotkrivanju onoga što tekst govori.

Upamtite da imate punu slobodu svoje čitanje usmjeriti drugačije i svoj esej proširiti ili produbiti ovisno o tome kako ste doživjeli i razumjeli tekst.

Drugi korak – ponovno čitanje

Drugi put pročitajte tekst. Na konceptu pribilježite sve što Vam se čini korisnim i što Vas posebno privlači u Vašoj interpretaciji. Možete se poslužiti smjernicama i pribilježiti u kratkim natuknicama što mislite o onome na što Vas upućuju.

Na ponuđenome tekstu zabilježite riječi, sintagme i rečenice koje želite objasniti, citirati ili parafrazirati.

Struktura eseja

UVOD (lokalizacija teksta i najava teme) RAZRADBA (izlaganje i obrazlaganje) ZAKLJUČAK (sinteza istraživanja)

Sastavljanje uvoda

S obzirom da u uvodu valja lokalizirati tekst, navesti temu i najaviti razradbu, najjednostavnije će biti da

tekstu pred Vama postavite tri pitanja:

1. Što je tema ulomka?
2. Koje književne postupke rabi autor?
3. Što je autor ostvario upravo tim postupcima?

Pokušajte na ova pitanja odgovoriti u nekoliko rečenica. Time ćete odmah na početku pokazati čitatelju (ocjenjivaču) da ste razumjeli tekst i da znate o čemu ćete pisati u razradbi.

Ne morate odmah potpuno dotjerati uvod. Samo ga naznačite na konceptu. Dotjerivat ćete ga kada napišete razradbu i zaključak.

Sastavljanje razradbe

Esej mora odražavati Vašu osobnu reakciju na tekst. Izbjegavajte, dakle, u svojoj razradbi prepričavati ono što ste čuli na satu ili pročitali u pogovorima, predgovorima ili različitim priručnicima.

Pokušajte rabiti ta znanja i primijenite ih na konkretan tekst pred Vama.

Tako ćete pokazati da imate osobni stav i znate ga obrazložiti rabeći specifična znanja iz književnosti. Pokušajte svoj interpretativni školski esej sastaviti tako da ne odvajate sadržaj od forme.

U konkretnome slučaju nemojte prepričavati smisao ulomka, a da ne napišete kako je autor ostvario upravo taj smisao.

Forma eseja nudi mnogo mogućnosti, no u razradbi interpretativnoga eseja nastojte razviti ideje koje ste naznačili u uvodu i pokušajte uvjeriti čitatelja (ocjenjivača) u ispravnost svojih misli i zapazanja.

Sastavljanje zaključka

Sastavljanje zaključka logički slijedi nakon razradbe. Ideje kojima ste se bavili u razradbi još su svježije i lako ćete ih jasno uobličiti i uvjerljivo izreći svoje misli i stavove.

Treći korak – sastavljanje plana za interpretativni školski esej

Pročitajte svoje bilješke na konceptu i sastavite čvrsti plan za oblikovanje Vašega školskoga eseja.

Plan za interpretativni školski esej (primjer) Uvod

Lokalizacija ulomka. Zaljubljeni Charles. Upoznavanje Emme Charlesovim očima.

Razradba

1. Analiza likova

– Pozicija pripovjedača: pripovjedač i Charles (pripovjedač o Charlesu i obrisi Charlesova unutrašnjega portreta)

– Emmin portret viđen Charlesovim očima: raspršenost pogleda, detaljiziranje

– Charlesova senzualnost otkriva se u onome što on vidi i osjeća

– Važnost osjeta

– Simbolika „vlažne topline“: buđenje Charlesovih osjeta

2. Analiza teme

– Charles: čitatelj zna da je zaljubljen, ali ne i sam Charles

– Zagonetka Emmine osmjeha: ne znamo ništa o njezinim mislima

– Scena bez riječi: negacija avanture

– Šutnja likova

– Snažan utjecaj vanjskih senzacija i valorizacija opisa

Zaključak

– Scena zaljublivanja koje se rađa u Charlesu, ali i granice jednoga odnosa

– Ponuđeni ulomak i roman u kojem opisi nadilaze radnju

Četvrti korak – sastavljanje eseja

Rabite bilješke i čvrsti plan te sastavite esej.

Pozorno ga još jednom pročitajte i ispravite pogreške prije nego što ćete ga prepisati na list za čistopis.

Primjer školskoga interpretativnoga eseja²³

Charles i Emma likovi su iz romana Gospođa Bovary francuskoga realističkoga pisca Gustavea Flauberta. U ovome ulomku s početka romana opisano je buđenje Charlesovih osjećaja prema Emmi. Kao pravi realist, koji u svojem djelu želi stvoriti dojam istinitosti, Flaubert rekonstruira stvarnost opisom prostora, u ovome slučaju, eksterijera i ponašanja likova.

Pisac je pažnju usredotočio na lik Charlesa, a Emmu vidimo Charlesovim zaljubljenim očima. Opis brojnih senzacija iz prirode i ponašanje likova daju nam naslutiti da se ta ljubavna priča možda ipak ne će ostvariti.

Dakle, u prvome planu ovoga ulomka je lik Charlesa. Iz prve rečenice saznajemo više o Charlesu nego što on zna sam o sebi: „Što se tiče Charlesa, on se nije ni pokušao upitati zašto tako rado dolazi u Bertaux”. Pretpostavku u drugoj rečenici („Sve da je na to i pomislio...”) i pitanje u trećoj („Je li to doista bio razlog...?”) pripovijeda pisac, a ne Charles koji i nije sposoban za takvo razmišljanje. No, piščevo psihološko proučavanje ne ide daleko: pripovjedač se ograničava na to da čitatelju skrene pažnju na stvarne Charlesove motive. Već u sljedećoj rečenici vraća se u ulogu promatrača i zadovoljava se time da samo nabraja postupke lika: „U te dane ustajao bi rano, odjahao bi u galopu, podbadao bi svoga konja...”

Zatim pisac uvodi glagole osjećaja i uzbuđenja: „Volio je dolaziti u to dvorište, osjećati na svom ramenu...” Ponavljanjem glagola „voljeti” pojačava se dojam subjektivnosti. Dakako, priča je u trećem licu, ali

²³ Priloženi primjer ima više riječi nego što se traži od pristupnika na ispitu. Želja je bila da se pokaže što sve može obuhvatiti školski esej.

stječemo dojam da je pripovjedač, odustavši od svake osobne primjedbe, unutar Charlesove svijesti pa scenu doživljavamo Charlesovim očima.

U drugome dijelu teksta postupak je suptilniji. Charles se ne spominje, a ipak slutimo

njegovu prisutnost: „Ako mu još ne bi doveli konja, ona bi ostajala tu. Oprostili bi se i više ne bi razgovarali.” Obuzet svojim mislima, Charles zaboravlja sama sebe. Piščevo umijeće sastoji se u tome što nam nudi subjektivan doživljaj svojega lika.

Emma se pojavljuje samo kroz Charlesov pogled. Nazivajući je „gospođicom Emmom” iščitavamo da Charles još nije prislan s ukućanima. Charles Emmu vidi s leđa („kad je hodala pred njim”) i s lica („ona je stajala na pragu”). Charlesovim pogledom pratimo detalje njezine odjeće i tijela. Tako Emmin portret čini niz pojedinačnih slika.

Tekst jasno pokazuje koliko Emma privlači Charlesa. Sve što se zbiva u prvome odlomku vodi do Emmine pojave u drvenjacima.

U drugome odlomku Emma je sveprisutna, što nam pokazuje ponavljanje lične zamjenice ona: „Ona ga je uvijek ispraćala”, „ona bi ostajala tu”, „Ona je stajala na pragu”. Zanesen i zaljubljen, Charles ne skida oči s Emme.

Ulomkom dominira deskripcija. Opisano je seosko imanje na kojem se odvija radnja. Ističu se detalji: „ograda koja se okrećući otvarala”, „pijetao što je kukurikao na zidu”, „oprane kuhinjske pločice”.

Opisani su detalji odjeće i tijela koji oblikuju Emmin portret. Riječ je o pravome razdrobljenome portretu: drvenjaci, visoke pete, drveni potplati, kožne cipele, vrpce, pregača, suncobran, kosa, vrat, put, lice.

Težnja da se pretjerano povećaju neki detalji stvara dojam ukočenosti Charlesova pogleda i upućuje nas na realistički stil Flaubertova pisanja.

Charlesova se zapažanja oblikuju u pravoj mreži osjetila. Rečenica kojom nas pisac uvodi u subjektivni Charlesov doživljaj svijeta počinje trima osjetilima (vizualnim, taktilnim i auditivnim):

„Volio je dolaziti u to dvorište, osjećati na svom ramenu ogradu koja se okrećući otvarala, volio je slušati pijetla što je kukurijekao na zidu, i gledati dječake...”

U tekstu se jedan za drugim smjenjuju različiti prikazi Emme: Emma u drvenjacima, Emma vani, Emma sa suncobranom. Neki se vizualni detalji potom vrlo precizno proširuju: drhtaj „sitnih malja na njezinu zatiljku”, lepršanje vrpce pregače oko njezinih kukova i osobito završno blistanje boja („Kroz suncobran, od zeleno-modre svile prodiralo je sunce obasjavajući nemirnim odsjevima bijelu put njezina lica”). U toj blistavoj igri boja i svjetla izrasta Emmin zavodljiv, ali površan lik.

Taktilni osjeti prate završnu sliku: „Jednom, za jugovine, voda se cijedila niz koru drveća u dvorištu, a po krovovima zgrada topio se snijeg.” Cijela se slika kupa u atmosferi vlažne topline koja pogoduje putenosti lika. Konačno, na završetku svakoga odlomka pojavljuju se dva auditivna osjeta koji začuđuju zbog svoje prividne neočekivanosti: tupo udaranje Emminih drvenjaka i prodorni zvuk kapljica na razapetoj svili. Čini se kao da se Charles gubi u tim zvukovima.

Charles je zaljubljen, ali to još ne zna. Na to nas upućuje kratki uvod. Sam sebe zavarava:

„Sve da je na to i pomislio, bez sumnje bi svoju revnost bio pripisao ozbiljnosti

slučaja ili možda koristi kojoj se od toga nadao.”

Razotkrivaju ga osjeti i opažanja. Radi se o zaljubljeniku kojega junakinja snažno privlači.

On ne može prestati promatrati „bijelu put njezina

lica” ili prestati slušati kapljice vode. Njegova se pažnja raspršuje s predmeta na predmet, a on nije u stanju dokučiti izvor svojega užitka.

Charlesova zaljubljenost projicira se na cijelo Emmino okruženje koje poprima novo lice.

Emma je tek površna slika, u skladu s ograničenim Charlesovim doživljajem. Oslikana je nizom malih uzastopnih poteza te na kraju obasjana Charlesovom željom, podsjeća na impresionističku sliku mlade žene sa suncobranom. No, njezine misli i osjećaji ostaju nam nepoznati: „Emma se pod njim smiješila u mlakoj toplini...” Je li taj osmijeh namijenjen Charlesu? Nije li to tek prepuštanje mlakosti koja vlada u okolišu? U tom smislu Flaubertova junakinja ostaje neodređena, što ostavlja otvorenim nastavak romana.

U ovome lomku mnogo je toga neizvjesno. Likovi su začudno tihi: „Oprostili bi se i više ne bi razgovarali.” Trenutak u kojem je trebalo razmijeniti riječi protiče u tišini.

Pisac naglašuje trenutke u kojima se ne događa ništa. Ne naslućuje se nikakva gesta udvaranja, nema komunikacije: odnos između Charlesa i Emme pravi je primjer antiavanture. U njihovoj šutnji već naslućujemo krah jednoga para koji se nije uspio istinski ostvariti.

U svijetu u kojem su ljudski odnosi tako ograničeni, senzacije iz vanjskoga svijeta dobivaju na važnosti. Upravo se u njima otkriva Charlesova želja za Emmom: opis onoga što Charles vidi, otkriva nam njegove osjećaje u Eminom prisustvu.

Poznato je da kod Flauberta opis često prednjači pred događajima i dijalogom, dok na koncu ne zauzme gotovo cijelo pripovjedačevo polje. Pisac je realističkom metodom, opisujući prostor i Charlesovo ponašanje, stvorio obris unutrašnjega Charlesova bića. Upoznali smo ga kao čovjeka kojemu nedostaje mašte

i inicijative pa će tajanstvena Emma pod suncobranom kreirati njihov odnos tijekom romana.

3.2. Kako se pripremiti za drugi dio ispita

Opis 'grozdova' zadataka

U drugoj ispitnoj cjelini ponuđeno je pet 'grozdova' zadataka.

'Grozđ' se sastoji od polaznoga teksta (može biti književni ili neknjiževni) koji pristupnici trebaju pročitati prije rješavanja zadataka. Slijedi niz zadataka (obično od 12 do 15) kojima se propituje poznavanje, razumijevanje i analize elemenata koji se nalaze u priloženome tekstu. Zadatci su složeni od jednostavnijih prema složenijima, a svakim zadatkom ispituje se određeni obrazovni ishod.

U 'grozdu' zadataka oblikovani su zadatci i za područje jezika i za područje književnosti.

Moguće je da se kao polazni tekst pojavi i potpuno nepoznati tekst, nepoznatoga autora ili pak neknjiževni tekst, ali na njemu će se onda propitivati

opća znanja iz teorije književnosti ili jezika te čitanje s razumijevanjem.

Što to znači u samome ispitu?

Ako želimo ispitati poznavanje problematizacije romana U registraturi Ante Kovačića, onda će se zadatci temeljiti na relevantnome odlomku iz toga romana. No, isti odlomak može poslužiti i kao predložak samo za zadatke iz područja jezika i čitanja s razumijevanjem.

S druge strane, može se pojaviti i odlomak iz bilo kojega romana koji nije u tome popisu, ali se na njemu ne će oblikovati zadatci koji ispituju poznavanje toga djela, nego zadatci koji ispituju čitanje s razumijevanjem i teoriju književnosti.

Ukoliko se kao polazni tekst pojavljuje (uvjetno) nepoznati tekst, u zadatcima se ne traži poznavanje autorstva, razdoblja i slično, nego poznavanje temeljnih obilježja lirike.

